

Знайди мене
Зоряна П. Лешко

Іван став першим чоловіком у житті Марії. З ним вона з наляканої дівчинки перетворилася на жінку, що знає собі ціну. Романтика побачень змінилася подружніми буднями. Минуло шість років. Марія вкотре при надії, хоч усі попередні вагітності були невдалими. Одного вечора жінка отримує повідомлення: відео, на якому Іван цілується з молодого красунею. Марія наче зривається з небес на землю. Вона знову втрачає дитину, пориває з коханим і просить батька заховати її якнайдалі від усіх. Так, щоб Іван ніколи не знайшов її. Чоловік ладен на все, аби розповісти дружині правду, яку вона не схотіла слухати. Та де тепер шукати Марію? Як виправити помилки, яких не скоював? І як жити у світі без тієї, що і є твоїм світом?

Зоряна Лешко

Знайди мене

© Лешко З. П., 2020

© Depositphotos.com / 4masik, MillaFedotova, VitalikRadko, обкладинка, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Частина перша

Врятуй мене від темряви ночей,
від голосу німої тиші,
від поглядів чужих очей,
від рук чужих, від дотиків, думок...

Знайди мене, скажи, що не залишиш.
Врятуй мене, дістань із небуття
промінчик світла для дороги.
Чекай мене, і я прийду,
бо всі шляхи
йдуть до твого порогу.

Три з половиною місяці. П'ятнадцять тижнів. Сто п'ять днів...

Саме стільки часу минуло, відколи Марія покинула його. Зникла, не залишивши ані найменшої надії знову повірити в кохання й бути щасливим...

– Аміго, ти впевнений, що хочеш вертатись?

Дружне поплескування по плечу вирвало Івана із задуми, і він навіть спробував усміхнутись у відповідь.

– Ма`рко, аміго, вдячний за пропозицію і за гостинність, але так, я повертаюся додому. Ти ж знаєш...

– Знаю – і тому не розумію. Ти збираєшся вертатись у хаос, а тут у тебе блискуче майбутнє. Пластика такого рівня і з таким досвідом візьмуть у будь-яку престижну клініку. Що тебе тримає в Україні?

– Батьки...

– То забори їх сюди! Їм сподобається Барселона.

– Ти не розумієш...

– Абсолютно. І взагалі, вас, слов'ян, важко зрозуміти. У будь-якому разі, у моїй клініці завжди буде вакансія для тебе.

Цьогорічний березень у Барселоні видався на диво холодним, зранку морозний вітер приносив колючі сніжинки, які вкривали все навколо невагомим покривалом і вже за годину танули, посічені дрібним дощем. Сонячне і привітне місто, яким пам'ятав його Іван, здавалось ображеним та похмурим. Як і він сам.

Іван спостерігав із вікна автобуса за усміхненими людьми, за парами, що трималися за руки, за дітьми, за туристами з масивними фотоапаратами на шиях. Зовсім недоречно

подумалось, що із цифровиком було б набагато легше й простіше. Принаймні Марія завжди ним користувалась...

Чоловік повільно й голосно видихнув, аж сусідка у кріслі здивовано подивилась на нього.

– Вам погано?

– Ні, все добре, дякую.

Він помилився, повернувшись у місто, де був дуже щасливим. Це не допомогло позбутися болю та відчаю. Від кожної згадки про Марію, про дитину, від думок про те, що він втратив, горло стискало судомою і нило там, де, напевно, мала б бути душа.

Іванові здавалося, що Барселона вилікує рани, допоможе почати все спочатку, однак минали дні, тижні, місяці, а біль нікуди не зникав. Лише змінювався, став ниючим, тягучим, майже непомітним, але постійним. Іван знав, чому так відбувається: він почувався винним у тому, що сталося. Винним у тому, що не міг зрозуміти Марії, її комплексів, які несподівано повернулись у другій половині вагітності. Винним у тому, що вже не міг і не хотів приховувати роздратування у відповідь на її постійні підозри та ревності. Винним у тому, що волів затриматись на роботі, аніж повернутися додому вчасно, як просила, а потім наполягала Марія. А одного дня просто не встиг...

Чоловік гнав від себе думки і спогади, але вони повертались у найнесподіваніші моменти, будили ночами і змушували відводити погляд від людських усмішок. Здавалось, у цій круговерті він почав утрачати себе – аж одного дня Ма`рко попросив прийти у клініку, хотів похвалитись новим обладнанням і ще раз спокусити його вакансією.

Тоді Іванові здалося, що переживає дежавю. Двері у палату чомусь були прочиненими, і Іван побачив, як Марко знімає бинти з обличчя молодої жінки. Ліва щока в неї ще підпухла, на вилиці виднівся рожевий чіткий рубець, але Іван знав, що Марко зробив усе бездоганно і з часом рубець стане майже непомітним, а косметика приховає його зовсім. І її погляд, наляканий та нетерплячий, став враженим і щасливим, коли їй дали дзеркало. Жінка самими кінчиками пальців торкнула щоку, з очей потекли сльози, а Марко підбадьорливо стискав їй руку.

Іван відвернувся. У голову закралась ображена думка, що Марко зробив це навмисне, наче ненароком показав, від чого той відмовляється. Але саме цей момент став переломним. Іван згадав, заради чого вчився і працював багато років: він хотів дарувати людям надію та віру. Натомість бездарно витрачає час, жаліючи себе, а в його професії це непростимо.

Марко, як завжди, мав рацію. Робота та її результат – це те, що Іван обожнює, що завжди додавало енергії, і те, що допоможе йому жити далі. От тільки не в Барселоні, а там, де

його насправді потребують, – удома.

Рідне місто зустріло Івана снігом, морозом, і він змерз одразу, щойно вийшов з аеропорту. Чоловік підійшов до першого таксі, не задумуючись, назвав адресу і всю дорогу їхав із легкою усмішкою. Виявляється, він так скучив за Львовом, небом, повітрям... домом.

Доки таксист діставав речі з багажника, Іван дивився на свій будинок і раптом чітко зрозумів, що не зможе увійти. Він знав, що мама навідувалася провітрити, підлити квіти, забрати пошту, але цей будинок – уже не його дім. Ця споруда порожня, холодна, і тиша в ній страшна та глибока. Він не зможе там бути сам.

– Почекайте, ми ідемо за іншою адресою.

Таксист здивовано звів брови і завмер із сумкою в руках, а тоді роздратовано почав складати речі назад у багажник.

Коли таксі зупинилося біля висотки, Іван подумав, що треба було зразу їхати в готель. Він знав, що у квартирі батьків є кімната, яка завжди чекає на нього, і, можливо, там навіть досі нічого не змінилось.

Іван не жив із батьками від часів студентства. Як тепер пояснити їм, що не зможе перебувати у власному домі? Вони зрозуміють його небажання, але не сприймуть того, що не здатен навіть увійти всередину.

Натиснувши на дзвінок, Іван затамував подих і прислухався. Йому навіть захотілося, щоб удома нікого не було. Чоловік не попередив батьків, що повертається та ще й хоче попроситись на кілька днів пожити. Вони не відмовлять, але дивитимуться на нього з мовчазним питанням в очах – і це буде нестерпно.

Двері відчинила мама – і Іван нарешті видихнув. Мама зрозуміє його без слів. Вона й справді не запитала нічого, побачивши купу сумок біля дверей, лише усміхнулась і відступила на кілька кроків, щоб не заважати йому заносити речі.

– Сину, чому не попередив, що повертаєшся? Я б приготувала щось особливе, прибрала у твою кімнату. Та й батько переніс би чергування на інший день.

Іван мовчки обійняв маму і, заплющивши очі, глибоко вдихнув. Наче нічого не змінилось, не було років, що злетіли швидко й непомітно, на кухні так само тихесенько грало радіо, налаштоване на улюблену мамину хвилю, ледве чутно шипів фільтр в акваріумі, і мама пахла корицею та ліками.

– Тебе так довго не було, ми вже почали хвилюватись...

– Я б не залишився там.

Мама відсторонилась і заглянула Іванові в очі так, наче хотіла переконатися, що той сказав правду. А тоді усміхнулась тією усмішкою, яку він любив найбільше: теплою, щирою, від чого її очі ледь примружились, розсипаючи густу павутинку дрібних зморщок. Жінка взяла його під руку й повела на кухню.

Іван мимоволі всміхнувся. Роки минають, а мама все така сама: щойно випадає вільний день, обов'язково береться за випічку. Із роботи приносить лікарняні запахи, яких ніяк не вдається позбутися, зате руки завжди пахнуть корицею...

Тепло, затишок, спокій – те, чого Іван потребував останнім часом, тому подумав, що на кілька годин, поки не повернеться батько, може дозволити собі побути маленьким безтурботним хлопчиком. Маминим синочком.

Просто сидіти на кухні, пити чай із маминим печивом і ні про що не думати...

Слухати шурхіт води, коли мама мие посуд...

Спостерігати за рибками в акваріумі...

Покласти голову на складені руки, примружити очі так, щоб сонячні зайчики заплутались у віях, і дихати домом...

– Сину, іди лягай у ліжко, відпочинь з дороги нормально.

Іван здивовано потер очі й позіхнув. Він навіть не помітив, як спогади перетекли в марення, залишивши відчуття нереальності й нав'язливої слабкості у всьому тілі.

Син зловив мамину руку й поцілував. Він навіть не здивувався своєму несподіваному пориву, хоч ніколи раніше так не робив. Йому просто необхідно було вихлюпнути вдячність, любов та повагу.

– Я скучив за вами.

Мама усміхнулась, хоч було помітно, що ледве стримує сльози. Іван легко стис її руку й пішов у свою колишню кімнату.

Там і справді нічого не змінилось. Іван не розумів, чому мама зберегла все так, як колись. Простіше й практичніше було б винести всі дитячі та підліткові речі, а кімнату перетворити на гостьову: однаково після школи він тут майже не жив. Хоча, ніде правди діти, було

приємно бачити все те, що колись любив, колекціонував і тримав на виду для стимулу.

Іван ліг на ліжко, закрив руки за голову і, заплющивши очі, кілька разів глибоко вдихнув. Знайомі запахи з ледь вловимою нотою старих: злежаних речей, шкіри, паперу й освіжувача для повітря – наповнювали його відчуттям повернення, і він з усіх сил гнав від себе інші думки.

Потім. Завтра. Не сьогодні.

Утома повільно накочувала, і тіло почало нити. Здавалось, він неправильно лежить: тиснуть м'язи й кістки, терпне шия, печуть очі – не хотілось абсолютно нічого, лише спокою та невагомості.

Іван повернувся на бік і зачепився поглядом за плакат на дверях – на нього дивився усміхнений Ребров. Згадка про дитячу мрію – єдина, яку він залишив після того, як вирішив стати хірургом...

Іван, 15 років

Скільки себе пам'ятав, Іван завжди тримав м'яч. Він з м'ячем були єдиним цілим на всіх дитячих фото, у спогадах батьків, сусідів, друзів. Тітка Зоя навіть казала, що Іван був футболістом у минулому житті, на що тато відповідав:

– Усі хлопці бавляться м'ячем. Переросте.

Не переріс. Іван мріяв бути футболістом. Спочатку як Блохін, потім – як Шевченко, Ребров, Воронін. Хлопчик з нетерпінням чекав кожного матчу улюбленої команди і мріяв – ні, був певен, що одного дня стане частиною золотого складу клубу.

Батьки спочатку не надто серйозно ставилися до його планів. Медики в другому поколінні, вони не сумнівалися, що син продовжить традицію. Але коли після третього класу Іван заявив, що хоче у футбольну секцію, вони несподівано погодились. Іван страшенно радів і не думав про причини. Він забув мамину улюблену фразу «от коли ти виростеш і станеш лікарем...» – пам'ятав лише одне: коли тато серйозно питав його, ким син хоче бути, Іван завжди відповідав одне й те саме: найкращим футболістом у світі.

І він викладався як міг. Щоранку робив зарядку, а через два роки почав бігати на стадіоні, який належав технікуму. Байдуже, що було холодно чи падав дощ, що мама мовчки нервувалась і спопеляла тата поглядом, – Івана вела мрія, і заради неї він змушував себе

прокидатись о шостій ранку й тренуватися.

На початку дев'ятого класу мама не витримала. У неділю перед сніданком Іван вловив у повітрі напругу – отже, батьки сварилися. Хлопець вирішив за краще втекти до друзів.

– Ма, я не голодний, мене Назар чекає.

– Сядь.

Іван завмер у дверях і здивовано дивився на маму. Вона дуже рідко говорила до нього таким тоном, навіть після капітальних косяків.

– У нас із батьком є до тебе розмова.

– Може, ввечері?

– Сядь.

Іван поплівся до столу, шукаючи поглядом підтримки в тата, але той лише звів брови, і це мало означати: а що я можу? Не я авторитет.

– Сину, ти зовсім занедбав навчання...

– Ма, та нормально я вчуся.

Іван ще не розумів, чого від нього хочуть, але передчуття підказувало, що це йому не сподобається. Хай там що, але через навчання мама так би не поводитись. Тим паче, що це не випускний клас.

– Ненормально. Ти думаєш про майбутнє? Ким ти будеш?

Іван здивовано переводив погляд з мами на тата: це жарт? Прекрасно ж знають, що буде футболістом. Це вирішено давно й назавжди. Чи вони думають, що це несерйозно?

– Мам, ти ж знаєш...

– Так, знаю. І я навіть не проти, але мене це не влаштовує?

– Як то?

Іван зовсім уже нічого не розумів: мама не проти і водночас проти?

– Можеш робити кар'єру футболіста, але я хочу, щоб ти отримав диплом про вищу освіту

на твій вибір.

– Що?

– Це моя умова. Ти отримаєш професію – інакше про мое схвалення й підтримку можеш забути. І підтягнеш навчання в школі на нормальний для тебе рівень. Чи ти думаєш, що дівчатам подобаються обмежені спортсмени?

Іван почервонів до самих коренів волосся. Чомусь йому почало здаватися, що вся ця розмова – жарт. Але мамин тон не залишав сумнівів: вона серйозна, як ніколи, і не злізе з нього, поки не отримає згоди.

– Я сподіваюсь, ти мене почув і зрозумів.

Іван кивнув і вилетів з-за столу. Чому мама завела розмову саме тепер? Може, якось дізналася, що йому подобається Настя, і так вирішила натиснути?

Іван вийшов у коридор і вже на сходах зрозумів, що забув м'яч, а Назар чекає внизу. Хлопець вернувся й почув, що батьки сперечаються.

– Але ж, Аню, ти прекрасно знаєш, що після Інституту фізкультури він отримає повноцінний диплом.

– Не сміши мене. І чому ти раптом став на його бік? Сам же завжди казав: «переказитись». Навіть у секцію записав, бо думав, що він там довго не витримає. А Іван витримав і навіть не думає переказитись.

– Аню...

– Що «Аню»? Добре, припустімо, що все склалось. Іван отримав диплом, став професійним футболістом і так далі. А тоді, не дай Боже, отримає травму – і кінець кар'єрі. І ким тоді буде з тим своїм дипломом? Учителем фізкультури? І за сумісництвом тренером? А якщо на той час одружиться і матиме дитину? Як буде їх утримувати?

– Аню, ну чому ти завжди впадаєш у крайнощі? Іван тільки в дев'ятому класі, ще може сто разів передумати, а ти вже розписала його життя в найгіршому варіанті.

– Бо я реалістка. Хай наш син буде найкращим у світі футболістом із фантастичним рахунком у банку. Я буду щасливою. Але доти я хочу, щоб він мав запасний варіант. Щоб у разі чого не опинився з порожніми руками й без перспектив. Володечку, ти ж знаєш, що я маю рацію. Іванко ще мені подякує...

Іван тихо вийшов. Його душила образа, і зовсім не хотілося нікого бачити, навіть Назара.

Хлопець зійшов униз і сказав другові, що погано почувається, а тоді, дочекавшись, поки той зникне з поля зору, рушив у парк.

Уже дорогою Іван згадав, що сьогодні неділя, там повно народу – ані присісти, ані заховатись. А йому хотілося плакати. Мама не вірить у нього. Не вірить, що йому все вдасться. Що він усе зможе. Мама хоче змусити вчити те, що йому нецікаво й непотрібно – аби їй було спокійно й совість не мучила. Чому вона так із ним? Іван завжди знав, що мама – єдина людина, на яку завжди можна розраховувати, тому довіряв їй навіть більше, аніж татові...

Хлопець звернув на стадіон і вирішив побігати, щоб трохи заспокоїтись. Думки зринали одна за одною, і почало здаватися, що він справді захворів. Боліла голова, трохи нудило, а від кожного подиху хотілося плакати ще більше.

Несподівано на Івана накотила зла рішучість довести і мамі, і татові, що вони помиляються. Він вибере якусь професію – щось найпростіше, найлегше, – отримає той довбаний диплом і ніколи ним не скористається, тому що буде мегапопулярним футболістом. Найкращі команди планети боротимуться за нього, і він сам об'їздить цілий світ...

Іван зупинився так різко, що ледь не впав, і розширеними очима дивився перед собою, а щаслива усмішка розповзалась по обличчю. Мама таки геніальна людина, і він послухає її, вступивши у виш на факультет іноземних мов. Це ж два, ні – три в одному! І мама буде задоволена, і йому самому це дуже треба. Англійська, французька, німецька, італійська – потрібно лише обрати і вчити мови тих країн, у яких найкращі футбольні команди. Крім того, можна буде грати за команду вишу, щоб не втратити навичок. А якщо колись, не дай Боже, збудуться мамині погані пророцтва, із таким дипломом він без проблем знайде хорошу роботу.

А на сьогодні Іван запланував собі завантажити з нету аудіоуроки англійської і слухати їх під час ранкових пробіжок.

Світ знову став добрим, яскравим і прекрасним.

Іван уже ненавидів сьогоднішній день, хоч чекав його цілий місяць. Із самого ранку сонце пекло немилосердно, і здавалося, що надворі не український, а справжній африканський серпень. Десь такий, як у центрі Сахари.

Хоч Іван не знав, як там насправді, у центрі Сахари, але приблизно так собі й уявляв: сонце нагріло землю та повітря так, що неможливо було дихати, і навіть зачинені та зашторені вікна не допомагали. Здавалося, розпечене повітря без проблем проходить

крізь бетонні стіни, тисне на тіло, вичавлює з нього вологу й такою ж вологою впливається в легені. Прохолодний душ допомагав ненадовго, а час тягнувся, наче сам застрягав у загуслому повітрі.

Іван зайшов на кухню й зі здивуванням помітив, що мама почувається досить нормально і, здається, майже не помічає спеки. А він місця собі не знаходить від хвилювання, з останніх сил стримуючи нервові тремтіння.

Від згадки про співбесіду Івана знов кинуло в жар і сперло дихання. Він знервовано подивився на годинник і розхвилювався ще більше: до зустрічі залишилося дві з половиною години, а тата досі нема з роботи. Хоч він обіцяв піти з ним!

– Ма, а коли тато приїде? Ми не спізнимось?

– Якраз збиралася тобі сказати. Телефонував тато, у них там якийсь аврал, він не встигне додому. Їдь до нього. Підете на співбесіду з лікарні.

Іван стиснув руки в кулаки, щоб вони перестали тремтіти, і спробував заспокоїтись. Якщо він і далі буде так хвилюватися, то знепритомніє десь на вулиці, а йому нізачо не можна спізнюватись. Співбесіда з представниками молодіжної збірної дуже важлива, і від цієї зустрічі залежить усе його майбутнє. Якщо він отримає можливість тренуватись у них на базі, то зробить усе, щоб залишитись і піти далі. Такий шанс випадає раз у житті, і він не має права все зіпсувати.

Перше, що Іван зробив, вибігши на потрібний поверх лікарні, – подивився, чи є хтось під батьковим кабінетом. У коридорі було порожньо й на диво прохолодно. Але чи там є тато? А якщо є, то чи сам?

Іван гучно стукнув і увійшов. Тато сидів за столом і щось писав. Він на мить відірвав погляд від паперів, і Іванові здалося, що тато не одразу його впізнав.

– Добре, що ти тут. Сідай. Я зараз закінчу з картками і йдемо.

Іван усівся на тапчан біля стіни й почав уважно розглядати батьків кабінет. Він не любив лікарні, навіть попри те що був дитиною лікарів і досить часто бував у кабінетах і мами, і тата. Але навіть під час таких вимушених візитів Іванові не було цікаво, він не розглядався, нічого не питав і нічого не намагався взяти в руки. Був певен: кожен вияв цікавості батьки одразу ж почнуть заохочувати, щоб, як їм здавалось, ненав'язливо вказати на його справжнє покликання. Тому Іван просто сидів, опустивши голову, і чекав. А сьогодні йому несподівано захотілося зрозуміти, чому тато так захоплений своєю роботою.

Перше, що Івана здивувало, – стіни не були стандартно білими. Легкий лаймовий відтінок гармонійно підкреслював рамки зі світлого дерева, у яких висіли татків диплом і ще якісь відзнаки. Іванові стало соромно за те, що зовсім нічого не знає про них. Невже він настільки зациклений на собі?..

– Володимире Богдановичу, ви ще тут?

Запитання, трохи панічне, прозвучало ще до того, як відчинилися двері, і в кабінет влетіла медсестра.

– Як добре, що ви ще тут! У нас терміновий випадок, а Леонід Борисович на обході.

Іван стерп. Часу й так мало, а тут ще один пацієнт. Хлопець майже перелякано глянув на батька, а той лише важко зітхнув.

– Я швидко. Ніно, давай сюди той випадок.

У цю мить Іванові здалося, що він ненавидить батька. Як так можна? Він же знає, наскільки мегаважливою є ця зустріч, і приймає пацієнта, хоч його робочий час уже годину як закінчився.

Двері відчинились, і в кабінет зайшли трое: чоловік, жінка і дівчинка. Чоловік вів дівчинку за руку, а жінка йшла трохи позаду, прикриваючи рот хустинкою, і плакала.

Іван не розумів, чому вона плаче: усі ж наче прийшли, ні в кого нічого не зламано...

– Що сталося?

І Іван злякався. Він бачив трійцю зі спини, але батько дивився просто на них, і в його голосі... щось схоже на страх?

– Діти бавились і її штовхнули. Вона вдарилась об скляні двері.

– Як тебе звати?

Голос тата змінився, став м'яким та спокійним. Він простягнув руку і поманив дівчинку до себе, а її мама знов зайшлася плачем. Тато глянув на медсестру, і Ніна, заспокоюючи, вивела жінку з кабінету.

– То як тебе звати?

– Маша...

– Добре, Машо, зараз ти сядеш отам на тапчан, і ми подивимось, чим ти так налякала маму.

Тато розвернув дівчинку, і Іван відчув, як до горла підступила гірка нудота. Дівчинка притискала до обличчя великий шматок марлі, весь просочений кров'ю. Хлопець швидко зліз із тапчана, поступаючись місцем дитині, і відійшов до батькового столу.

– Ніно, принеси інструменти.

Медсестра зачинила за собою двері, залишаючи маму дівчинки в коридорі, і прикотила візочок, укритий тканиною.

– Та-ак, подивимось.

Іван не помітив, коли тато вдягнув рукавички, він спостерігав за дівчинкою. Їй було, напевно, не більше десяти років, страшенно худа і з величезним переляканим оком, не затуленим марлею, – вона теж невідривно дивилась на нього. Іван чомусь подумав, що не може показати їй, наскільки йому страшно й гидко дивитися на все це.

Тато обережно відвів її руку й забрав марлю, а Іванові здалося, що йому в живіт застромили величезний бур, на який повільно намотують нутроці.

Рана мала страшний вигляд, скло розсікло брову рівно посередині й розрізало шкіру на чолі. Іван завжди думав, що в цьому місці лише шкіра й кістка, але зараз бачив, як усе напухло, здавалося, що з-під шкіри назовні випирає плоть, а брову нагнало так, що вона повністю закрила око. Кров уже не йшла, але видиво все одно було страшним і бридким.

У Івана перед очима почали стрибати сірі мушки, але дівчинка дивилась на нього невідривно, і він лише до болю закусив губу.

Хлопець не міг бачити реакцію батька, але почув, як той протяжно видихнув, а тоді спробував обережно підняти напухлу брову вгору. Дівчинка зі свистом втягнула повітря, але не смикнулась і не заплакала. Лише вчепилась руками в тапчан так сильно, що пальці здавалися блакитними на фоні білого покривала.

– Добре... Це дуже добре. Треба шити. Ніно?..

Медсестра швидко відпиляла кінчик ампули й набрала рідини в шприц.

– Ти хоробра дівчинка? Я бачу, що так. Буде трошки боляче, але ми зробимо укол, а коли знов буде боліти, ти скажеш, і ми зробимо ще один. Може, приляжеш? Так усім буде зручніше...

Дівчинка похитала головою, і Володимир Богданович не став наполягати, а Іван не міг змусити себе відвести погляд. Його нудило, перед очима час від часу стрибали різнокольорові мушки, а живіт скрутило так, що, здавалось, зараз він вибухне. Але попри все хлопець уперто продовжував дивитись: як тато обробляє рану, як робить укол у набухлу плоть, як стягує кінці рани великою загнутою голкою, як заклеює все пластирем.

Дівчинка, зціпивши зуби, сиділа нерухомо, мов статуя, і була такою ж блідою, лише час від часу вдихала короткими судомними ривками...

– Ти насправді відважна, Марічко. Не кожен дорослий так може...

Іванів тато підвівся й повернувся до батька дівчинки:

– Обов'язково приведіть її завтра на перев'язку. Рана глибока, і треба переконатись, що не почнеться запальний процес. Я зараз выпишу вам ліки й чекаю завтра о дванадцятій.

– Лікарю, скільки з нас?..

– Як вас звати?

– Андрій Стецюк.

– Андрію, купіть дитині вітаміни.

Коли чоловік із дівчинкою вийшли, Іванові здалося, що нарешті стало легше дихати. Спазми в животі помаленьку почали зникати, але зовсім несподівано його чоло вкрилося холодним потом, а руки почали тремтіти.

– Шкода дитину.

Голос медсестри наче розбудив Івана з марення, і він прислухався до розмови.

– Так, шкода. Хоча це й так диво: при такому глибокому порізі не зачепило повіку й око... Шкода, виросла б справжньою красунею.

– Вона й так виросте гарною, просто все життя проходить із густою довгою гривкою.

– А чому?

Медсестра й тато разом подивились на Івана.

– Тому що дівчинку привезли трошки запізно, усе набрякло і, хоч як я старався, усе одно залишиться товстий рубець і сліди від швів.

– А хіба не можна зашити так, щоб нічого не лишилось?

– Розумієш, сину, якби тут був лікар, який спеціалізується на такому, може, йому б і вдалось.

– А чому його не покликали?

І медсестра, і тато всміхнулись, але якось дивно.

– Проблема в тім, що в нас нема такого лікаря.

– Як то?

– У нашій країні на таке не вчать. У нас просто немає такої спеціальності, як... косметичний хірург.

– Але ж ти дуже хороший хірург!

Тато засміявся і, підійшовши до Івана, поклав йому руку на плече.

– Дякую, мені дуже приємно, що ти так думаєш, але тут я безсилий. Розумієш, я можу зашити – і зашити дуже добре, але прибирати наслідки зашивання не вмію, – якусь мить він мовчки дивився на сина, а тоді всміхнувся. – Ну, нам уже час. Ти ж не хочеш спізнитись?

Іван ішов за татом, наче в трансі, і всю дорогу мовчав. До цієї миті він зовсім по-дитячому й абсолютно щиро вірив, що його тато – лікар, який може все. Скільки разів він чув, як батько ділився з мамою враженнями від роботи, як захоплено розповідав, що врятував комусь руку чи ногу, як утомився під час операції, але абсолютно задоволений результатом, знав, що часто тата викликали посеред ночі на особливо складні випадки, що часом у нього були невдачі. І раптом почути від нього «тут я безсилий» – наче грім серед ясного неба.

– Ти готовий?

Іван здригнувся і кивнув. Так, він готовий. Зараз він за крок до мрії й не повинен думати ні про що інше. Показати себе, довести тренерам, що він найкращий кандидат для них – перспективний і налаштований на успіхи та перемоги. І взагалі, він найкращий з усіх, хто сьогодні прийшов на відбір.

Іван подумки повторював промову. Увесь останній тиждень він обмірковував можливі запитання тренерів та відповіді на них і з усіх сил старався, щоб це не звучало завчено чи

банально. Вони повинні повірити, що для нього футбол – усе життя. Усе, про що він мріє. Усе, чим живе й дихає.

А тренери поділили всіх хлопців на команди, видали форму й запропонували гру на один тайм. Іван здивувався, але ще більше – здив: ось вона – нагода показати все, на що здатен.

І хлопець грав, наче востаннє: вдало обходив усі маневри суперників, паси були вчасними й точними, а в самого було враження, що він летить над полем. Захват, ейфорія, неймовірний сплеск енергії й відчуття того, що він на своєму місці. Іван знав, що ніколи не грав краще. І він став одним із десяти, кому тренери призначили співбесіду за кілька днів.

Іван бачив, що тато задоволений грою та її результатом, але його здивувало те, що всю дорогу додому той мовчав. Хлопець кидав короткі погляди на тата й бачив на його обличчі щось незрозуміле: суміш радості й глибокого суму. На мить синові здалося, що поміж ними рвуться невидимі нитки і він втрачає частину зв'язку з батьком.

Іван ще раз глянув на тата й опустил голову. Хлопець прекрасно розумів, що відбувається. Тато завжди підтримував його, бо вважав, що кожен повинен йти своїм шляхом, але лише зараз обое усвідомили, що насправді чоловік ніколи не переставав сподіватися, що син продовжить сімейну традицію. Чомусь Іванові стало соромно, і вже зовсім несподівано юнак зрозумів, що почувається винним. Так, наче зрадив батьків, не виправдав їхніх сподівань.

Хоча чому він так думає? Іван бачив, якою гордістю світилися татові очі, коли виявилось, що син потрапив у десятку. Тоді Іван ні на мить не сумнівався, що пройде до кінця й залишиться в клубі, а тепер це чомусь здавалося неправильним.

Іван не розумів, що з ним відбувається. Він мав би шалено радіти й розповідати татові про неймовірні можливості, які перед ним тепер відкриваються; про безліч речей, якими марив останні кілька років; про найфантастичніші плани на майбутнє; про те, що вирувало в ньому весь місяць, поки чекав сьогоднішнього дня, – і не міг. Іван прислухався до себе і вловлював дивне й незрозуміле відчуття, схоже на розгубленість – так, наче в гонитві за дитячою мрією він прогавив щось надзвичайно важливе.

Удома їх чекав мамин фірмовий швидкий торт і чай з льодом.

– Ну, розповідайте, як усе було?

Іван вдихнув, розтулив рот і... не зміг нічого сказати. Чомусь захотілося розплакатись і втекти у свою кімнату.

– Та... нормально було...

Мама здивовано звела брови й перевела погляд на тата. Іван не бачив його обличчя, а наступної миті відчув поплескування по плечу, і тато легким рухом спрямував його до столу.

– Іван пройшов далі й наступного тижня у нього співбесіда. Аню, шкода, що ти не бачила, які чудеса він витворяв із м'ячем. Наш син – природжений футболіст.

Юнак мовчав і ледь стримувався. Він прекрасно чув і розумів: у татових словах нема й тіні фальші або нещирості, він відверто радів за нього, але Іванові чомусь здавалося, що це звучить як глузування. Ще хвилинка – і він не витримає...

– Іване, телефонувала мама Ілони й просила, щоб ти приніс їй книжку – казала, ти знаєш яку.

І все своє роздратування Іван спрямував на Ілону. Принцес-с-са! Сидить собі вдома, а він має бігати. Треба було взяти книжку до того, як бібліотекарка піде у відпустку.

– Могла сама прийти...

– У неї ангіна.

– Влітку?

– Уяви собі, деякі люди хворіють на ангіну саме влітку.

У маминому тоні відчувалось роздратування, тому Іван зовсім опустив голову й буркнув собі під ніс:

– Блін...

– Іване, та що з тобою? Таке враження, що ти провалив усе на світі. Навіть торта не спробував, а я для тебе готувала.

– А якби мене не взяли?

Мама округлила очі, і синові стало соромно: він має радіти, а натомість казиться з незрозумілої причини, та ще й мамі грубіянить.

– Я навіть не сумнівалась, що тобі все вдасться.

Івана кинуло в жар і почало щипати очі. Тепер він по-справжньому образив маму й навіть не міг пояснити, за що.

– Ма, вибач. Я перехвилювався. Занесу книжку, а тоді поїм тортика, добре?

– Іди вже.

Хлопець залетів у свою кімнату й почав перекидати речі на столі. Книжка мала бути десь тут, але Іван ніяк не міг її знайти і врешті, спершись руками об стіл, заплющив очі й почав дихати так, як учили на тренуванні.

Іван згадав, як ще кілька годин тому його розпирало від радості, передчуття успіху й віри в те, що його довгоочікувана мрія – на відстані простягнутої руки. Крок, пів кроку – і він міцно вхопить свого щасливого птаха. І він таки вхопив його. Юнак ні на секунду не сумнівався, що після співбесіди отримає перепустку в омріяне життя, повне перемог та міжнародної слави...

То чому зараз біля серця тремтить не радість, а щось невідоме й незрозуміле? Щось схоже на тривогу, неспокій, погане передчуття. Чому хочеться плакати замість того, щоб з усієї сили кричати від радості?

Іван розплющив очі й просто перед собою побачив потрібну книжку. Лев Толстой «Війна і мир». Чотири в одному. Іван усміхнувся від думки, що жодна хвороба не змусить Ілону прочитати більше тих кількох розділів, які задали на літо. Треба занести й узяти її на понт: він прочитав цілу, а їй слабо?

Двері відчинила Ілони́на старша сестра, і Іван, мимоволі почервонівши, опустил очі. Ну так, у свої сімнадцять Анеля була справжньою красунею й завжди зачіпала Івана питаннями, на які він не знаходив відповіді. Здавалося, вона навмисне його дразнить.

– Я приніс книжку...

– Заходь.

Іван почув, як дівчина хмикнула і відступила трохи вбік, пропускаючи його. Хлопець протиснувся у двері, намагаючись не торкнутись Анелі, на що вона майже вголос засміялася.

– Такий великий, а такий встидливий.

Іван майже влетів в Ілони́ну кімнату й зосередився на тому, щоб добре зачинити двері.

– Анеля знов тебе дістає?

Юнак ледь не підстрибнув. Голос, який почув за спиною – хрипкий, уривчастий, схожий на гавкіт, – не міг належати Ілоні. Іван різко повернувся, але побачив саме Ілону – під ковдрою, із грубезним шарфом на шиї й прилиплим до чола волоссям.

– Ти. Приніс. Книжку. Мать таки заставить мене прочитати, як температура впаде. Давай сюда. Блін, ти знущаєшся?! Усі чотири в одній. Ванькіс, чого ти не як усі нормальні люди? Ангину я переживу, а цю епопею ніяк.

Іван підійшов до ліжка і, поки Ілона крутила книжку в руках, уважно роздивлявся її. Здавалось, бачить дівчину вперше. Так, вони однокласники й зустрічалися майже щодня весь цей час, тому Іван звик і вже не помічав очевидного – потворного шраму над верхньою губою.

Хлопець несподівано чітко згадав перший клас і те, якою соромливою й боязкою вона була. Ілона завжди намагалася сховатись, без потреби не підводила голову й навідріз відмовлялася від участі в шкільних виступах. З часом, коли всі учні перезнайомились і вбулись¹, Ілона стала трохи сміливішою, але будь-яку критику чи дражнилку сприймала аж занадто емоційно.

Іван ще в перший тиждень спитав тата, чому в його однокласниці таке на губі. Той пояснив, що Ілона народилася з раною, яку треба було зашити. Але рана була великою, тому залишився рубець. А на питання, хто зробив дитині рану, тато відповів, що часом так стається, і він пояснить краще, коли Іванко трохи підросте. Але хлопець, як і всі інші, настільки звик до Ілоного вигляду, що це вже не викликало питань...

– Ілоно, я позичу твого кавалера на кілька хвилин. Тобі ж усе одно не треба.

Іван побачив, як Ілона почервоніла аж до самих очей і, здавалося, зараз розплачеться, а Іван уперше зрозумів чому. Хлопець стиснув зуби й повільно повернувся до Анелі.

Вона стояла, трохи зігнувши одну ногу в коліні, тонка, на пів голови вища від нього, у коротенькій спідничці та обтислій майці. Густе чорне волосся, лише над вухами закріплене яскравими заколками, вільно спадало на плечі. Ідеально правильні риси обличчя, ідеально вищипані брови, ідеально окреслені губи й така впевненість у собі, що Іван мав би безвільно поплентатися за нею.

Однак він раптом відчув повну байдужість, а тоді злість. За яким правом вона, отримавши від природи гарну зовнішність, так поводить? Тим паче – ображає сестру. Свідомо. Невже не розуміє, що всі нові люди в житті Ілони бачитимуть спочатку її рубець? Хай удаватимуть, що не помічають, але спочатку обов'язково буде рубець, а тоді Ілона. Її гарні глибокі очі, рівненькі зуби, специфічне почуття гумору й розум завжди будуть на потім. Анеля повинна підтримувати сестру, а натомість поводить як стерво. Як бездушна

лялька.

Іван не зразу помітив, як самовпевнена посмішка зникла з обличчя Анелі, натомість здивування змінилося розгубленістю. Тоді вона не витримала:

– Чого вилупився?

– Ти ш-шось хотіла, чи так, поприкалуватись?

– Та пішов ти!

Анеля вийшла з кімнати, гримнувши дверима, а Іван розвернувся до Ілони й відповів із майже щасливою усмішкою на її вирячені від подиву очі:

– Ну, ти жри лимони, запивай молоком з медом і не заший книжку – вона на мене записана.

Хлопець ішов додому й усміхався. Як не дивно, але саме тепер напруження зникло, тому він почувався розслабленим та задоволеним. Іван знову й знову згадував сутичку з Анелею й тріумфував. Уперше дивився на неї не як засоромлений пацан, а як оцінювач, як чоловік. Він бачив її по-іншому, так само, як наступної миті по-іншому бачив Ілону. Він навіть уявив, якою б дівчина була, якби операцію робив лікар умілий та небайдужий.

Іванові здавалося, що нічого не змінилось, та одночасно він був певен, що бачить усе навколо по-іншому. Юнак іще не розумів своїх нових вражень, але вже відчував, що дивиться в правильному напрямку. У ньому зароджувалося щось нове й хвилююче, і ці відчуття наповнювали його легкістю та силою.

Іван постукав у двері татового кабінету об одинадцятій. Люди в черзі, які до того лише спостерігали, як він пробирається до дверей, усі разом почали невдоволено гудіти, а дехто вже рвався перехопити його. Хлопець розгубився, але одночасно розумів, що пояснити нічого не зможе. Його не пустять. Тому швидко відчинив двері і, забігши всередину, ледь не гримнув ними, зачиняючи просто перед розлюченою жінкою.

Коли Іван повернувся, перед ним стояла не менш розлючена медсестра. Причому новенька, зовсім молода, яка не знала, хто він.

– Ти на медогляд?

– Ні.

– То чого влітаєш без дозволу? У лікаря пацієнт, а за дверима черга. І тебе в ній не було.

– Але я...

– Ніяких «але»! Вийди.

– А якщо в мене внутрішня кровотеча?

Іван ляпнув фразу, яку кілька разів чув удома, і побачив, що медсестра розгубилась. Уся її бравада зникла, дівчина тривожним поглядом швидко окинула юнака, а тоді стала ще злішою. Вона набрала повні легені повітря, та в цей момент з оглядової, знімаючи рукавички, вийшов тато.

– Іване? Щось сталося?

Медсестра закашлялась і недобре примружила очі, дивлячись на Івана.

– Ні, нічого не сталося. Удома сумно... Можна мені трохи в тебе побути?

Тато здивовано звів брови, але погодився:

– Одягни халат і сядь десь у куточку. Тоню, підготуй оглядову.

Медсестра стисла губи й мовчки зникла в сусідній кімнаті. Поки тато виписував рецепт чоловікові із забинтованою долонею, Іван думав, що медсестра мала б бути добрішою.

– Тат, а чого вона така зла?

Тато простежив за Івановим поглядом, а тоді дуже уважно подивився на сина.

– У лікарню приходять різні люди, деякі з них вважають себе кращими за інших, а деякі не поважають не тільки медсестер, але й навіть лікарів.

Іван дивився на тата великими очима й намагався вкласти його слова у свою, уже не зовсім ідеальну картинку. Ну, добре, його тато може не все, але щоб були люди, які не поважають такого лікаря, як він?

У кабінет зайшла бабця, і хлопець всівся в куточку біля вікна. Чому він прийшов сюди? Хіба справді було сумно вдома? Невже тато в це повірив? Чому не запитав нічого про тренування? Чому він узагалі тут, а не на тренуванні? Тому що цікаво? Чому раптом йому стало цікаво? Що змінилось від учорашнього дня?

Іван раптом чітко усвідомив, що його ідеальний світ розсипався, коли він зустрівся

поглядом із тою дівчинкою. Марічкою. У її очах не було страху, лише розпач і надія. Вона ще не до кінця зрозуміла, що сталося, але істеричний плач її мами був красномовнішим за всі слова. Хоч яким ідеальним був світ дівчинки – його більше не існує. Лише в уяві. І, напевно, саме тому вона невідривно дивилась на нього, бо хотіла побачити, що все насправді не так страшно. А Іван не зміг приховати, що йому неприємно. Гидко. Відразливо. Він не відвернувся. Не вийшов. Він вирішив довести самому собі, що сміливий. Ідіот. Придурок. Своею показною бравадою лише зайвий раз показав дівчинці, що тепер вона спотворена.

Хлопцеві стало так соромно, що аж почало щипати в носі. Учора він повівся неправильно й сьогодні прийшов саме через це. Йому насправді цікаво побачити перев'язку. Він повинен знати, що все не так страшно, як було вчора, і показати тій дівчинці, що може дивитися на неї з усмішкою й без відрази. Його тато – прекрасний лікар, який зробив усе можливе, і сьогодні всі в цьому переконані.

– Тоню, у мене на дванадцятку запис, простеж, будь ласка.

– Добре.

Медсестра все ще незадоволено зиркала на Івана, і він вирішив зробити для неї покайний вигляд – принаймні на вчительку математики це діяло завжди. Хлопець злегка прикусив кутик губи і, вловивши черговий злий погляд Тоні, подивився на неї так, як, йому здавалось, дивиться на господаря собака, що завинив.

Тоня завмерла, її очі розширились від подиву, а тоді дівчина відвернулася, порскаючи сміхом в кулак.

– Тобі однокласниць мало?

Хлопець здивовано вирячився на тата, а Тоня, не стримуючи реготу, вибігла в сусідню кімнату. До Івана нарешті дійшло, що медсестра старша за нього лише на п'ять-шість років і його покайний вигляд могла сприйняти як загравання. Хлопець відчув, як червоніє, і – що найгірше – зовсім не мав що сказати.

– То, кажеш, тобі вдома сумно? А тренування? Ти ж повинен готуватись.

– Не хочу... потім.

– А...

– Володимире Богдановичу, там чоловік з дівчинкою. Каже, що їх записали на дванадцятку, але він приїхав зараз, бо потім не зможе. Пускати?

– Так, звичайно.

Іван швидко підвівся з крісла й завмер, дивлячись на двері. Спочатку увійшла дівчинка й ледь не спіткнулась, побачивши його. Їхні погляди зустрілись, і вона озирнулась на тата, ніби збиралася щось сказати, а тоді, густо почервонівши, опустила голову.

– Вітаю, Марічко. Як справи? Болить?

– Пече...

– Значить, гоїться. Сідай, подивимось.

Іван підійшов ближче й постарався стати так, щоб усе бачити, але водночас нікому не заважати. У животі знов усе скрутило, хоча це була вже не нудота, а відчуття, схоже на передекзаменаційне.

– Лікарю, усе буде добре?

Тато дівчинки стояв, стиснувши руки в кулаки, весь напружений, і Іван прекрасно зрозумів суть питання.

– Ну, що я вам можу сказати, – лікар зітхнув і перевів погляд на дівчинку. – Ми будемо знати після огляду.

Іван дуже старався, але не зміг зберегти байдужості на обличчі, коли тато зняв пов'язку з брови маленької пацієнтки. Рана все ще була розпухлою, рубець укрився кіркою, а нитки, просякнуті кров'ю, робили половину обличчя дитини схожим на страшну маску.

Іван скривився лише на мить, але дівчинка помітила й почервоніла до сліз.

– Тоню, відведи її в процедурну й зроби все необхідне. Тільки обережно.

Коли медсестра відвела дівчинку в сусідню кімнату, лікар повернувся до її батька:

– Інфекцію не занесли, загоїться швидко, але... Ви привезли її запізно, рубець буде товстим і помітним...

Іван ніяк не міг заснути. Перед очима постійно спливали видіння: рубець, опущені плечі чоловіка, розгубленість і паніка дівчинки, коли вона побачила свого тата таким, його вимучена усмішка і «все буде добре», її останній погляд на нього. Погляд, у якому змішалось так багато: острах, цікавість і майже ненависть у відповідь на його усмішку...

Іван перевів погляд на постер Реброва на дверях і спробував зосередитись на мріях про Великий Футбол. Ось він потрапляє в молодіжну збірну – найкращий у своїй групі, наймолодший у клубі, наймолодший і найперспективніший у збірній країни. Франція, Італія, Іспанія... Стадіони скандують його ім'я...

Марічка з довгою густою гривкою, яка ховає пів обличчя, соромлива Ілона, котра часто впадає у крайнощі...

Іван усвідомив, що нарешті розуміє її часом дуже дивну поведінку. Чому в не своїй компанії Ілона стає надміру жвавою, трохи аж занадто розкутою, голосно сміється, привертає увагу. Вона думає, що не може посісти гідного місця в компанії просто так, і не в останню чергу винна в цьому Анеля. І нічого не можна зробити, нічим не допоможеш Ілоні, Марічці, ще багатьом людям. А це було б так круто – здаватися справжнім чарівником...

Іван уявив собі інші перспективи: він здобуде фах хірурга, а тоді поїде вчитися за кордон. Він стане першим в Україні дипломованим пластичним хірургом. Справжнім пластичним хірургом, який зможе виправити найскладніший випадок. Відкриє власну клініку, до нього іхатимуть з усієї країни, навіть з-за кордону...

Відомих футболістів багато, а він може стати тим, про кого потім скажуть: перший в Україні!

– Та хто б сумнівався!

Іван чомусь одразу ж зрозумів, що це до нього, і повільно повернувся.

– О, – Микола вишкірився, розвалившись у кріслі, – а він навіть зразу в'їхав.

Клас замовк. Перша сутичка в новому навчальному році, і це вперше Микола відкрито виступає проти Івана.

– Ти про що?

– Та я те-е прошу! Захотів футбол – маєш. Хочеш бути лікарем – будеш. Предки бабло кожен день косять, підмажуть де треба, і всьо буде тіп-топ.

– Ти дурень? Яке бабло кожен день?

– Ой-йо-йой! А ти тіпа не в курсах. Усі лікарі беруть на лапу.

Іван завмер, а тоді зірвався з місця й підійшов до останньої парти.

– Забери свої слова назад...

– А то що, – Микола ледь примружив очі й підібрав ноги, – удариш мене?

– Мої батьки не такі. Забери свої слова назад.

Микола повільно підвівся й заговорив несподівано серйозно та чітко.

– Усі лікарі беруть гроші на руки. Або подарунки. І твої батьки не виняток. Чи ти думаєш, що на одну їхню зарплату ходиш у спортивну школу і вбираєшся в імпорт? Ти озирнись. Крім тебе, так шикує тільки Ілона, і то лише тому, що в неї мама – човник² і не злазить з баулів, але вона чесно заробляє. А твої? Чи ти ніколи не був у них на роботі? Нічого не бачив і не чув?

– ...Лікарю, скільки з нас?

– Андрію, купіть дитині вітаміни...

Кров ударила Іванові в обличчя, аж запекло. Микола, переможно усміхаючись, навмисне повільно опустився в крісло. Пролунав дзвінок, і зразу ж у клас увійшла математичка.

– Добрий день, учні. Хабо, сядь на місце. Чи ти за літо забув шкільні правила?

Хтось приглушено хмикнув, і заціпеніння зникло. Іван сів за парту, опустивши голову над зошитом із єдиним бажанням: щоб його ніхто не чіпав. Відсидіти останній урок і втекти звідси, від сорому та приниження, від розуміння, що він не зміг захистити батьків, бо... Микола сказав правду.

...Усі лікарі беруть гроші на руки. Твої батьки не виняток. Лікарю, скільки з нас? Усі лікарі беруть. Без винятку. За що ти шикуєш? Підмажуть де треба...

Голову розривало. Іван відчував, як пашать вуха, здавалося, що на нього всі дивляться, і це бісило. Ніхто, ніхто в класі не підтримав його, отже... усі знають, що так і є. Чому він не знав? Як узагалі він міг не знати? Смішно. Так смішно, що аж хочеться кричати. Він був настільки поведеним на футболі, що майже не помічав нічого іншого. У нього в класі, крім Назара, навіть справжніх друзів нема. Прийти, відсидіти уроки, додому, нашвидку поїсти, зробити домашнє – і з м'ячем на стадіон. До вечора, до ночі, а тоді – втомленим і щасливим – спати. Він наче жив паралельним життям, щасливим, безтурботним та райдужним, сповненим мріями про майбутні тріумфи, усе сприймав як належне й був певен, що світ навколо прекрасний, його батьки – ідеальні, а Микола просто заздрить, бо досі не знає, чого хоче від життя. А зараз усе розсипалось, як картковий будиночок, і він не

давав собі з цим ради.

Іван так тішився, коли писав твір «Мої плани на майбутнє», і був певен, що впорався добре. Його все ще тримало піднесення після розмови з батьками, а відчуття, що він усе робить правильно, було схожим на ейфорію. Мама розплакалася, тато потиснув руку і обняв, здавалось, вони всі нарешті на одній хвилі. Батьки були щасливі з його рішень і не приховували цього.

Хлопець отримав заслужену п'ятірку за свій твір і приниження перед усім класом після уроку. Він ішов додому з твердим наміром випитати, дізнатися, переконатись, що все це брехня. Принаймні про них. Але що ближче до будинку, то менше рішучості залишалось. Ну як спитати? «Мам, а правда, що ви берете гроші з людей?» Та він крізь землю провалиться від сорому, щойно подивиться мамі в очі. Але ж повинен знати напевне, бо має заткнути Миколу, змусити забрати свої слова назад.

Удома не було нікого, і Іван навіть відчув полегшення. Потім, увечері або навіть завтра. Субота, неділя – два вихідні, він вибере момент і запитає, ніби між іншим. Але заспокоїтися все одно не вдавалось. Іван не міг знайти собі місця, у голові постійно крутилася сцена, що відбулася на перерві, і те, з яким злим задоволенням дивився на нього Микола.

Іван швидко зібрався та вийшов побігати. У вухах тихо звучали англійські фрази, але хлопець не сприймав їх, увесь час подумки вертаючись до Миколи. Чому він так ненавидить його? За що? У перших класах наче ж були друзями, бігали, бавились, разом мріяли про те, як будуть футболістами.

Дивно, як він міг забути про те, що Микола теж мріяв бути відомим футболістом? Іван навіть якийсь час заздрив йому, бо вчитель фізкультури виділяв його серед інших хлопців і завжди робив капітаном в іграх. А потім, у п'ятому класі, Микола невдало стрибнув, розтросив п'ятку, і лікарі заборонили як мінімум рік займатися спортом. Іван, не задумуючись, відразу ж зайняв його місце. Номер один – що може бути краще?

– У тебе зірдіюк!

Він навіть не образився на Ілонині слова, лише голосно розсміявся.

– А хіба погано хотіти бути найкращим?

– Але не так.

– Ти нічого не розумієш.

А Ілона мала рацію, у нього натуральний зірдіюк. Рожеві окуляри, як у дівчини, і

зацикленість на собі. Навіть повідомляючи батькам, що буде вчитись на хірурга, Іван упивався їхньою реакцією на свої слова, відчував себе центром усесвіту.

Йому стало неймовірно соромно за те, як саме він сказав батькам: наче робив їм послугу, дарував милість. Мама плакала з радості, тато потиснув руку... А Микола? Іван забув про нього, щойно той перестав бути конкурентом.

Микола... розмова... питання...

А чи треба питати взагалі? Микола ж чітко сказав – усі. І твої не виняток. Якщо всі, то навіщо питати? Навіщо засмучувати або навіть ображати батьків? Але Іван знав, що все одно запитає, бо щось усередині шепотіло: неправда, неправда, неправда. Їм це не потрібно.

Була одна з тих неділь, коли батьки залишились удома, і Іван нарешті зважився. Йому не хотілося псувати сніданку, але більше терпіти вже не було сили.

– Тату, можна дещо запитати?

– Питай.

– А... ви берете гроші з людей?

Сталося. Хлопець видав питання скоромовкою, на одному подиху, і завмер. Він боявся подивитись на маму, але не зводив погляду з тата. Той здавався здивованим, і Іванові стало соромно. Усе неправда, і він даремно образив батьків питанням.

– Часом.

– Що?

Іванові здалося, що він знову стоїть перед класом – осоромлений, принижений, і не має що сказати. Його батьки беруть гроші з людей за те, що роблять роботу, за яку їм і так заплатять! Як це можна пояснити? У якій професії ще таке можливо? І тепер, коли весь клас знає, що він змінив плани й хоче бути лікарем, вони будуть думати – або вже думають! – що це заради грошей.

– Але чому?

– Як тобі правильно пояснити...

– Не треба правильно! Ви ж отримуєте зарплатню!

– У країні зараз така ситуація, що із зарплатнею бувають... затримки...

– І тому ви дерете з людей?

– Іване, не грубіянь батькові!

Мама підвищила голос, але, глянувши на неї, Іван побачив, що насправді вона здивована та розгублена. Він таки чогось не розуміє?

– Аню, я сам. Сину, не думав, що ти зовсім нічого не знаєш, не бачиш. Але, можливо, так навіть краще, тому я таки поясню тобі правильно. У країні криза, але з'явилися люди, які зробили бізнес і думають, що вони круті. І свято вірять: якщо покажуть гроші, то перед ними упадатимуть; якщо не заплатять – їх не полікують правильно; якщо вони з грошима, то можуть качати права навіть у лікарні; якщо відмовишся від грошей – то або набиваєш собі ціну, або поганий лікар. Щоб ти зрозумів, у мене немає «такси» і я ніколи не беру з людини, якщо вона... нормальна чи гроші потрібні їй самій.

Іван не знав, що думати, як реагувати. Усе наче логічно пояснено, але все одно...

– Але це все одно неправильно.

– Іване, невже ти настільки відірваний від реальності? Зараз платять за все, навіть за безкоштовне навчання. І за твій вступ...

– Що?! Тобто у виш я буду вступати за гроші?

Хлопець зірвався з крісла і з недовірою дивився на батьків. Він відмовився від мрії – заради чого? Щоб йому тиццали, що він усе робить заради грошей і вирішує грошима? Хоча ще не пізно все відіграти назад. Він поки в школі, а за два роки знов може змінити плани на майбутнє.

Іван подивився на маму й раптом усвідомив, що вона не просто розуміє – вона відчуває його й боїться, що зараз син озвучить цю думку. Жінка все життя мріяла, що син буде лікарем, і розчарувати її після того, як він погодився... Мама не вибачить йому, а тато... Тато подумає, що він злякався і знайшов дурний привід передумати.

– Якби я вступав в Інститут фізкультури, ви б теж платили?

Іван побачив, що мама злякалась запитання, і швидко перевів погляд на тата. Він лише на мить стиснув губи й відповів:

– Ні. З твоїми даними й результатами тебе б зарахували без питань.

– Добре. Тоді в медичний я теж вступатиму сам.

– Іване!..

Мама сплеснула руками, і Іван відчув болючий укол: вона не вірить, що син зможе. Хоче, але не вірить.

– Сам! Це моя умова. Ці два року я буду вчитися так, як ви завжди хотіли. Я визублю біологію й хімію, буду читати книжки з медицини, які є в нас удома, ходитиму до тата на роботу так часто, як зможу. Я обіцяю: буду викладатися повністю, і якщо не вступлю – значить, то не мое. А якщо вступлю, але потім дізнаюсь, що ви заплатили або просили за мене, – кину.

– Іване...

– Мам, я серйозно.

– Іване, – тато підійшов і поклав йому руку на плече, – у тобі говорить юнацький максималізм...

Іван стенив плечима і відступив на крок:

– Ви не вірите, що я зможу?

Мама стояла, притиснувши руки до грудей, і син уперше бачив її такою розгубленою, а тато несподівано всміхнувся:

– Здається, сину, я зовсім тебе не знаю.

Марія, 10 років

Марічка ніяк не могла згадати, хто це зробив. Їх п'ятеро бавилось у хованки, а вона мала жмурити. Хтось підбіг ззаду і штовхнув її так сильно, що дівчинка пробігла кілька кроків і вдарилась у двері. А потім усе сталось, наче у сповільненому кіно: скляний квадратик із віконця у дверях – він не розбився, просто виповз із рамки – почав повільно падати на неї. Здавалось, іще секунда – і він гострим кінцем встромиться їй в обличчя, але в останню мить дівчинка опустила голову й спробувала відступити.

Спочатку Марічка не відчула нічого. Болю як такого не було, тільки враження, що щось розтягує її шкіру й дуже сильно пече, а тоді стало тепло, майже гаряче, з'явилося ниюче, тягуче відчуття.

Марічка торкнула пальцями брову й не відразу зрозуміла, що відбувається. Кров раптом потекла швидким темним струмочком – з пальців на долоню, вниз рукою – і почала скапувати з ліктя на підлогу, утворюючи темну калюжку. І тоді Марічка закричала. Вона не плакала – просто кричала і кликала маму, адже хтось повинен заспокоїти її, сказати, що все добре, що це не страшно і все зараз минеться.

Мама, побачивши її, спершу сама злякалась, а тоді побігла по аптечку. Жінка пробувала промити рану, якось зупинити кров, а та все текла й текла.

Марічку почало нудити і від вигляду крові, і від солонувато-іржавого запаху, і від страху. Вона ще не зовсім розуміла, чого боїться, але це відчуття вже заповзло глибоко всередину, народжуючи паніку.

Мама наготувала шматок марлі, щоб замінити попередній, уже наскрізь просякнутий кров'ю, і коли подивилась на її чоло, на мить завмерла, а тоді заголосила:

– Що ти із собою зробила? Як ти тепер будеш жити?

І страх всередині Марічки вибухнув, охопив усе тіло, заморожуючи його. Чому мама кричить і нею майже трясє? Чому звинувачує її в чомусь? Те, що з нею сталося, насправді таке страшне?

– То не я...

– А хто? Хто то зробив?

– Я не знаю. Мене хтось пхнув...

– То всьо ті твої колежанки! Та дич! Скільки я тобі казала не водитися з ними! І що тепер буде?

– Перестань репенити!

Мама замовкла і злякано озирнулась. У дверях стояв тато й ледве стримував злість. Марічка мимоволі зіщулилась: тепер буде справді страшно.

– Що сталося?

Тато важким кроком увійшов у кімнату і втупився в калюжку крові коло Марічки. А тоді перевів погляд на неї, рукою вхопив за підборіддя й повернув до себе. Марічка побачила, як він зблід.

– Як?

– Вони бавились, і хтось штовхнув її на двері... там скло...

– А ти за чим дивилась? То ж так близько біля пульсів!З

Марічка почала тремтіти. Вона часто була свідком сварок між батьками, але зараз їй здавалось: ще мить – і тато вдарить маму. Знову вдарить.

– Я там... на кухні...

– Коли?

– Десь із пів години тому...

– Ти чого не поїхала зразу в лікарню? Уже збирайся!

Поки тато віз їх у лікарню, і цей шматок марлі просяк кров'ю, хоча Марічка відчувала, що її вже не так багато. Принаймні кров не просочувалась краплинами їй між пальців.

Заходити в лікарню було страшно, зразу згадалися і кров з пальця, і болючі уколи, які вона мусила терпіти майже два тижні, поки хворіла бронхітом. Марічка лежала сама в лікарні, їй було холодно й страшно, а мама приходила лише раз у день, надвечір, щоб принести домашньої їжі. Плакати не було сенсу, бо медсестра дратувалась і укол ставав ще болючішим. І от знов лікарня, але сьогодні ще страшніше, бо мама ридає в хустинку, а тато злий як ніколи.

Усередині Марічку почало трусити. Після спекотного двору легка прохолода лікарні здавалась морозною, а навколо рани несподівано стало гаряче. Вона трохи сильніше притисла марлю й засичала від болю. Жар повільно розтікався чолом, і Марічці здалося, що воно пульсує й збільшується, а в самій рані поколює тисячами маленьких, дуже гострих голочок.

Тато вхопив Марічку за руку і швидко повів порожнім коридором, тоді щось запитав у медсестри, і вони зупинились. Марічка ні на що не реагувала. Дівчинка відчувала, як розпухла брова тисне на око, і його вже не можна розплющити. А якщо вона більше ніколи не зможе розплющити це око?

Марічку знов почало нудити, спину обдало холодом, і вона вже зібралася нарешті

розревітісь, але тато відчинив двері й завів її всередину. Дівчинка побачила лікаря, його здивований погляд – і заціпеніння зникло. Вона відчувала, що тато занадто сильно стискає її руку, мама досі плаче в хустинку, навіть у голосі лікаря було щось недобре.

Марічка глибоко вдихнула, і кров ударила у вуха, усе навколо почало розпливатись, здається, лікар запитав, як її звати, але далі вона не чула й не розуміла його, аж поки тато не розвернув її. На тапчані сидів хлопець, і Марічка впізнала його: старшокласник, один з найкращих футболістів школи, який одного разу заміняв учителя фізкультури в них на уроці й казав називати його Іваном Володимировичем. Марічка пам'ятала, як він ледве стримував сміх, коли хтось із учнів звертався так до нього. І зараз той хлопець дивиться на неї.

Дівчинка зачепилася за його погляд, щоб не розплакатись. Іван чужий, він хлопець, старший, з її школи – поки вона дивиться йому в очі, доти не заплаче. Хоч як боляче, але мусить витримати.

Лікар забрав марлю від її ока, і Марічка побачила, як смикнулись кутики губ хлопця, він важко ковтнув і наморщив носа. Йому неприємно, але він усе одно дивиться, а це означає, що насправді все не так погано.

Марічка відмовилася лягти на тапчан. Дівчинка точно знала: якщо заплющить очі, то буде боляче, вона розплачеться, і від того стане ще гірше. А так вона зможе витримати, хай навіть болить, і поки лікар зашиватиме рану, вона буде бачити з виразу Іванового обличчя, що лікар усе робить добре.

Перший укол болів так, що аж закрутило в носі. Марічка відчувала, як голка проколює шкіру, як неприємно, коли нитка тре і стягує краї рани, як усе ние так, що пекучою крапкою віддає десь аж у ногу, але це байдуже, бо вираз юнакового обличчя наганяє жах.

Він намагався триматись, не показати, що йому неприємно, але губи стиснуті й нервово смикаються щоразу, як лікар робить шов; величезні очі майже не кліпали, а зараз Іван такий блідий, що добре помітно краплинки поту на його чолі.

Марічка дивилась і не могла відвести погляду, навіть якби захотіла. Вона тепер негарна, з неї будуть сміятись. Це ще одна нагода для однокласників познущатись, і вони обов'язково вигадують якесь гидке прізвище і... заберуть пісню. Учителю музики не захоче, щоб вона співала на концерті...

Пальці судомно вчепились у тапчан, аж стало боляче. Якщо в неї заберуть можливість співати, то що залишиться? Батьки заледве назбирують гроші на пристойний одяг і взуття для неї, більшість однокласниць дивляться боком і не надто хочуть дружити. Єдина її цінність – голос...

Удома стало ще гірше, тепер брова боліла, нила, колола голками й свербіла так, що хотілося здерти пластир і терти чоло пальцями, аж поки всі ці відчуття не зітруться з обличчя.

Тато сказав Марічці сидіти у своїй кімнаті, але навіть крізь зачинені двері було чути сварку. Знову. Як і щодня останніх три роки. Тоді Марічка тихо йшла у свою кімнату, затуляла вуха руками й витягувала з пам'яті декілька розмитих спогадів п'ятирічної давнини, коли вони були веселою щасливою сім'єю. Тато приходив із заводу, забирав її з садочка, і вони разом ішли по маму в гастроном, а та, із високою зачіскою й підведеними очима, зустрічала їх усмішкою, і Марічка завжди отримувала щось смачне.

Потім усе змінилось і з кожним днем ставало тільки гірше. Мама все рідше усміхалась, перестала підводити очі, а високу зачіску змінила на маленьку гульку. Щоденна їжа стала одноманітною, і жінка дуже рідко приносила з роботи щось лише для доньки.

Спочатку Марічка капризувала, навіть пробувала плакати, ніякі пояснення та вмовляння не допомагали, і одного разу мама зірвалась. Вона кричала на Марічку, а коли та почала плакати – схопила за плече, боляче стиснувши пальцями, шарпнула і, нахилившись, прокричала просто в обличчя:

– Заткнись нарешті! Грошей нема – і не знати, коли будуть!

Тоді тато вперше вдарив маму. Марічка не чула, коли він увійшов, не чула, що він сказав мамі, бо та несподівано відпустила її й відступила на крок. Дівчинка, усе ще схлипуючи, хотіла поскаржитися татові, а тоді побачила різкий рух його руки – і мамина голова смикнулася вбік. Звук ляпаса, такий дзвінкий у несподіваній тиші кухні, паралізував Марічку, вона боялася навіть дихати.

Мама вхопилась обома руками за щоку. У її погляді був страх, біль і неймовірне здивування – так, наче вона досі не вірила в те, що сталося. А в тата несподівано опустились плечі, і вся його злість випарувалась.

– Не кричи на дитину. Вона нічого не розуміє й не винна в тому, що сталося. Так само, як не винна в тому, що наш завод закривають.

Мамині очі стали ще більшими, а тоді вона розплакалась. Спочатку схлипом, а потім голосно, навзрид. А тато далі стояв посеред кухні й зовсім не намагався її заспокоїти.

Після того дня Марічка була впевнена, що все це сталося через неї, через її плач і постійне бажання чогось, хоч мама завжди повторювала, що не може зараз цього купити. Дівчинка не розуміла, не хотіла чути, вона звикла до іншого і своїми захцянками довела маму до крику, тому тато її вдарив. Тепер вони постійно сварились, і Марічка часто чула своє ім'я:

– Їй треба взуття... куртку... колготи... полікувати зуб... нема за що... коли тобі нарешті заплащать? Мені дають товаром, а тобі обіцяли гроші...

Розмова, яка починалася спокійно, з кожною хвилиною ставала все голоснішою, і Марічка затуляла вуха, щоб не чути, як вони сваряться через неї.

Відколи Марічка пішла до школи, спокійних вечорів майже не було. Мама здавала зміну в магазині й намагалася встигнути навести лад удома, приготувати щось інакше, як учора, а тато приходив з роботи втомлений і злий. Марічка пробувала випитати в мами хоч щось, але та тільки відмахувалася, щоб донька не заважала. Дівчинка зрозуміла тільки, що тато тепер заробляє на «шабашці». Але якщо в нього є робота і мама досі працює в гастрономі, то чому в них усе так погано?

І Марічка знов робила той самий висновок: батьки сваряться через неї. А вона ж так старається бути доброю, чемною, нічого не просить, хіба що хочеться аж так, що нема сил терпіти, але питає тільки раз і дивиться з надією. Часом мама довго затримує на ній погляд, і Марічці здається, що та зараз заплаче, але частіше просто відвертається зі словами завтра... пізніше... потім... коли будуть гроші.

Коли почалася школа, Марічці здалося, що це найкраща нагода виправити ситуацію. Дівчинка буде так добре вчитися, що батьки нарешті зрозуміють: вона добра дитина, – і перестануть сваритися.

Перший рік пролетів швидко. Марічка вчилася, почала читати першою в класі та хвалилась удома відмінними оцінками в щоденнику. Мама кидала неуважний погляд, казала: «Молодець, іди роби уроки», – і відверталась. Здавалося, вона сама шукає собі заняття – робити будь-що, навіть знов і знов те саме, – аби зайняти руки. Марічка ображалась, але стримувала сльози і йшла за домашнє завдання, хоча вже зрозуміла, що хорошими оцінками нічого не змінить.

На противагу мамі, тато завжди тішився з її успіхів. Саме він допомагав, коли Марічка чогось не розуміла, розпитував про школу, однокласників, учителів, перевіряв уроки, слухав, як вона читає. І саме він час від часу балував її чимось смачним або новим: морозивом, вафлями, лялькою, кольоровими олівцями – просто так, а не для школи, – яскравими резинками і заколками. Він не звертав уваги на мамине бурчання про гроші на вітер і сумно всміхався у відповідь на Марійчину щасливу усмішку.

У другому класі з'явилося те, що, здається, примирило та об'єднало батьків: Марічка стала солісткою шкільного хору. Її переставили з краю в центр і навіть дали вивчити кілька пісень, які вона буде співати сама. Сама!

Два роки Марічка була майже щасливою. На сцені – хай маленькій, шкільній – вона жила іншим життям, почувалася легкою та невагомою. Вона дивилась у зал, на вчителів, учнів, а

бачила себе майбутню – знамениту, яскраву й дуже багату. Марічці було байдуже до всього іншого. До того, що дівчата в класі остаточно поділилися на групки відповідно до багатості, а її та ще двох дівчат приписали до найгіршої; і до того, що хлопці, спостерігаючи за ними, часто дозволяли собі обра`зи та неприємні жарти; і до того, що на ту ж оцінку, що й іншим, їй доводилося знати набагато більше.

У Марічки з'явилась мета – стати як Іра Білик. Дівчинка знала напам'ять усі її пісні, дивилась усі виступи, відеокліпи й записи концертів по телевізору, намагалася наслідувати рухи, манери, вимову, сміх. Вона часто розглядала себе в дзеркалі й тішилася своїм обличчям: великі сіро-зелені очі, густі вії, маленький носик і губки бантиком.

Марічка не думала про те, що з часом може змінитись, зараз вона була гарною й мала голос, який хвалили всі вчителі, особливо – керівник хору... А тепер у неї поріз на чолі. Зашита розпухла рана, від якої болить пів обличчя. А що буде, коли вона загоїться? А якщо не загоїться? Якщо залишиться величезний рубець, як у дядька із сусіднього будинку, якого до гикавки бояться всі її друзі й навіть старші намагаються з ним не сваритись? Як вона буде ходити до школи?

Погане передчуття змінилося страхом, панікою, і Марічка побігла на кухню до батьків. Їй треба почути, що все мине, що все буде добре. Їй треба, щоб мама обняла, заспокоїла, щоб тато усміхнувся і знов назвав своїм Чудесним Соловейком. Їй треба позбутися страху...

Батьки не сварилися, мама не плакала, не кричала – вона стояла, витягнута, як струна, зі стиснутими кулаками, і дивилася на тата майже з ненавистю.

– Ма-а-ам...

– Тобі було сказано сидіти в кімнаті!

Марічка відступила і схлипнула. Чому мама така зла на неї? Через поріз? Але ж то не її вина, вона не хотіла такого собі.

– Ти щось хотіла?

Тато намагався говорити спокійно, але Марічка чула, що голос тремтить від злості. Невже і він злий на неї?

– Я... хотіла... воно зійде?

Тато видихнув і присів біля Марічки. Вона помітила, як він, дивлячись у її незапухле око, намагається всміхнутись, як колись – легко, підбадьорливо, по-змовницьки, – і йому не вдається, а вимучена усмішка здається приклеєною до обличчя.

– Усе буде добре, от побачиш. Завтра лікар скаже те саме. А тепер іди до себе й почитай щось, бо ти вже, певно, забула всі букви за літо.

Марічка ображено закусилла губу й пішла у свою кімнату. Читати не хотілося, букви розпливались, пекло і сльозилось око, ще й рана почала боліти. Хоч не настільки сильно, щоб знов ризикнути піти до батьків, однак кожен рух віддавав пекучим уколом, і їй здавалося, що рану знов зашивають, але тепер вона це відчуває.

Марічка скрутилася калачиком на ліжку, заплющила очі та спробувала знову помріяти про майбутнє. Ще вчора це було так легко: вона на сцені, у різних костюмах, із підмальованими очима і вкладеним волоссям, танцює, співає, і зал допомагає їй... Сьогодні нічого не клеїлося. Такі ще вчора чіткі картинки сьогодні розмивались, і страх стискав горло. Завтра... Завтра лікар скаже, що все буде добре, і вона знов зможе мріяти.

Усю дорогу до лікарні Марічка стискала татову руку. Вона так боялася, що аж крутило в животі, але вперто повторювала подумки, як заклинання: «Чоло заживе, чоло заживе, чоло заживе...»

Коли тато провів її через довгу чергу до дверей, Марічка вже ледь не плакала. Здавалося, на неї дивляться всі, а одна жінка навіть сказала, зацитуючи малого хлопчика:

– Диви, будеш нечемний і лазитимеш, де не треба, і тобі таке буде.

А мама, як навмисно, заплела дві тугі коси, чим повністю відкривала чоло, і єдине, що Марічка могла, – опустити голову низько-низько, аж підборіддя впиралось у груди.

Коли тато відчинив двері в кабінет і пропустив її, Марічка зраділа лише на мить, а тоді побачила Івана. Він знов тут і дивиться так уважно, ніби чекає на щось; так, ніби навмисно прийшов, щоб подивитися на неї.

Марічка прикусила губу й опустила голову. Вона більше не могла дивитись Іванові в очі. У них не було вчорашнього несподіваного страху, тільки... блиск, як на футболі... Він прийшов, щоб подивитись на неї, на її рану... щоб... хвалитися потім хлопцям, що дивився на страшне?..

Дівчинка побачила, як Івановим обличчям пройшла хвиля: на мить стиснулись губи, наморщився ніс і примружились очі. Лише на мить – але були в тому і відраза, і якась неприємна цікавість... Марічка відчула себе тваринкою в зоопарку, мавпочкою в клітці, наляканою увагою, криками і тим усім непотребом, який кидають у неї діти... Тією мавпочкою, яку вона бачила два місяці тому в заїжджому зоопарку і якій сама кинула в

клітку недоїдене яблуко...

Коли медсестра відвела її в сусідню кімнату і почала обробляти рану, Марічка навіть не смикнулася, хоч пекло й щипало. Вона лише хотіла якнайшвидше додому, залізти під ковдру, захватись від усіх і спати, спати, спати – і прокинутись, коли вже все буде добре.

Медсестра обережно приклеїла пластир і усміхнулася.

– Ходімо, там уже твій тато зачекався.

А тато стояв блідий, із міцно стиснутими губами й опущеними плечима. Він не мав такого поганого вигляду навіть тоді, коли казав, що закривають завод.

У Марічки все скрутилося всередині, хотілося підбігти до тата, вхопити за руку й спитати, що сталося, але ноги стояли на місці, голос зник і бракувало повітря. Це через неї тато такий.

Він усміхнувся, простягнув руку:

– Усе буде добре. Ходімо додому.

Усе буде добре? Неправда! Неправда! Медсестра вийшла, лікар відводить погляд, а Іван... усміхається. Йому весело!

І вперше за весь час Марічка розізлилася. На друзів, через яких усе це сталося і які тепер навіть не заходять; на маму, яка ні разу не пошкодувала; на лікаря й тата, які дурять своїм «усе буде добре», і найбільше – на Івана. Він навмисне прийшов сьогодні, навіть ближче підійшов, коли знімали пов'язку, щоб краще бачити, а тепер сміється з неї...

Марічка йшла коридором, ледве стримуючи сльози злості, і не опускала голови. Вона дивилася на людей у лікарняних коридорах, як загнане в кут вовчєня, – безпорадна, але готова вкусити, щойно хтось наблизиться.

Тато привіз Марічку додому й почав збиратися на роботу. Мами не було, хоча Марічка точно знала, що в неї вихідний. Їй чомусь стало страшно залишитись удома самій, і вона пішла до кімнати батьків.

– Та-а-ат, а ти мусиш їхати тепер?

Він зупинився, поклав на ліжко купу одягу, з якою, здається, не знав, що робити, і спробував усміхнутись. Збоку на підлозі стояла сумка, з пакета біля неї виглядало взуття, і Марічку паралізувало від думки, що він збирається кинути її.

Тато, напевно, побачив її переляк, бо швидко підійшов і присів біля Марічки так, щоб їхні обличчя були якраз одне навпроти одного.

– Сонечко, я їду на роботу. Я допомагаю будувати будинок, тому мушу жити там, але в суботу буду вдома. Ти ж даси собі раду, правда?

Марічка дивилась на тата і наче вперше бачила. Вона помітила, як він змінився за ці два роки: біля очей, губ і між бровами залягли глибокі зморшки, обличчя схудло, щоки запали, з'явилися великі темні кола під очима, волосся вже не було таким густим, як вона пам'ятала, і в ньому проглядалося багато сивини. Її тато – завжди усміхнений, молодий, такий гарний – здавався чужим і старим. І вона розридалася – голосно й надривно. Схлипи з боєм виривались із горла й забивали дух.

Коли Марічці нарешті стало трохи легше, вона зрозуміла, що тато обіймає її, гладить по голові й шепоче щось заспокійливе, але його голос тремтить так, наче він сам зараз розплачеться.

– Тату, а ти точно прийдеш у суботу?

– Так, обов'язково, – тато відсторонився, і Марічка побачила, що в нього почервоніли очі і тремтять губи. – У нас ще все буде добре, от побачиш. Але ти маєш обіцяти мені не опускати носа, добре?

Марічка лише голосно шморгнула й кивнула.

– От і розумничка. А в суботу я привезу тобі... чого ти хочеш?

– Морозиво...

Тато розсміявся й погладив її по голові, заправляючи неслухняні пасма за вуха.

– Домовились.

У коридорі стояла мама, і Марічка зраділа: от зараз вона всміхнеться, скаже щось і поцілує тата в щоку на прощання, як колись, перед відрядженням.

Батьки ж зробили вигляд, що не помітили одне одного. Просто розминулись у коридорі, намагаючись навіть не торкатися. Тато зачинив за собою двері, а мама мовчки пішла до кухні. Марічка стояла й нічого не розуміла, у вухах гуділа кров, хотілося кричати і плакати від паніки та страху, та вона могла лише тихо схлипувати.

Зранку – мама якраз закінчила обробляти рану і заклеїла її новим пластирем – по Марічку прийшла Наталя, щоб разом вирушити на репетицію перед першим вересня. Вона

втупилась у все ще припухле око, і Марічці стало соромно.

– Чого дивишся? Ніколи такого не бачила?

– А-а... а що сталося?

– Порізалась. То ми йдемо?

У школі чекали керівничка, старшокласники й керівник хору. Вони всі дивились на неї – зі здивуванням, нерозумінням, насмішкою та навіть злорадством. Їхні погляди пекли, змушували червоніти й опускати очі.

А потім у Марічки зламався голос.

Іван, 19 років

Новий рік вдався на славу. Іван уперше в житті по-справжньому напився, аж до часткової втрати пам'яті. І тому він ніяк не міг зрозуміти: секс із Інною – це був сон, п'яне марення чи п'яна реальність?

Іван, не розплющуючи очей, обережно провів рукою по ліжку й полегшено видихнув: нікого нема. Отже, таки наснилось.

Мати Інну по-п'яні й пам'ятати про це уривками було б катастрофою. Він не для того три місяці нарізав круги навколо неї, щоб отак по-дурному спаскудити результат.

Тіло нарешті теж прокинулось, і Іван відчув, що йому погано, як ніколи. Голова гуде, у роті гидко й сухо, наче вони пили пальйонку, а не розведений спирт; у животі крутить, вібрує – і взагалі, Іван почувався так, наче його щойно витягли з центрифуги. Він сів, повільно видихнув. «Відхідняк» обіцяв бути довгим і важким, а тому треба якось встати з ліжка, заволокти своє тіло в душ і дорогою вигадати, що б такого випити, щоб знову не сп'яніти.

– О, мій герой прокинувся!

Іван так різко підвів голову, що не одразу вдалося сфокусувати погляд. У кімнату зайшла Інна, на ходу витираючи волосся рушником. Вона зупинилася за крок від нього й недобре примружила очі.

– Якщо ти скажеш, що нічого не пам'ятаєш, я розберу тебе на органи.

– Ти думаєш, таке можна забути?

Інна якусь мить уважно вдивлялася в Івана, а тоді розслабилась.

– Ну ти вчора дав жару! Наші, певно, в шоці. Ну і я теж.

– А-а-а... що було? Я ніби все пам'ятаю.

– І стриптиз?..

Іван завмер з виряченими очима й гарячково порпався в пам'яті, намагаючись згадати... Але не міг...

Інна спостерігала за ним з лукавою посмішкою і, зрештою, порснула сміхом:

– Та не переживай, повного стриптизу не було. До трусів. І не було так страшно, як ти зараз думаєш.

– Ти приколюєшся?

– Не-а. Ти заклався з Василем і зробив його всуху.

Іван заплющив очі, і перед внутрішнім зором почали спливати уривчасті образи вчорашнього вечора:

– Та ти заучка, навіть танцювати не вмієш!..

– Я не вмію? Та будь-який танець, під будь-яку музику – на вибір!

– Стріптіз! Слабо?

– Льохко! А тобі?

– Та нефіг делать!

– Хто програє, п'є півлітру до дна.

– А хто виграє, того поцілує Інна.

– У-у-у-у, твою ж мати...

Боже, як добре, що вони зібралися святкувати Новий рік на дачі Олегових батьків малою

компанією. Такої ганьби в гуртожитку Іван не пережив би... І той поцілунок, який так і не закінчився. Невже вони пішли в кімнату на очах у всіх? Як тупо!

– І?..

Інна, здається, чекала на якусь іншу реакцію, а Іван несподівано роздратувався.

– Що «і»? Мені здається, і так усе ясно. Ми разом. Чи ти проти?

– Я ж не дурна, – Інна смикнула бровами й уже зовсім буденно продовжила: – Розсіл з помідорів на столі, а я додому. Похмелятися не буду й тобі не раджу. Краще перемучся – здоровішим будеш.

Дівчина вийшла, а Іван лише зціпив зуби від безсилої злості.

Інну можна було вважати еталонною дівчиною: дивовижно розумна, стримана, горда, неймовірно гарна якоюсь незвичною циганською вродою, неприступна – найкраща студентка курсу, краща навіть за нього. Відчувши в ньому конкурента, Інна стала підкреслено холодною і кожним своїм високим балом раділа Іванові в очі, наче показувала, що він їй не рівня і взагалі – тут опинився випадково. І всі зневажливі погляди Інни призначалися лише йому – самовпевненому й нахабному лікарському синачкові-заучці.

Іван казився, зубрив, не спав ночами – і все одно був другим. Інна лише усміхалась і дуже повільно, театральнo відводила погляд. Одного дня Іван вирішив, що підкорить Інну, зламає її, зробить Снігову Королеву своєю.

Три місяці. Три місяці змагань за першість, постійних причіпок одне до одного за найменший косяк, відвертих загравань і провокативних фраз – Інна не була готова до такого і вже не витримувала темпу. Іван готувався до перемоги. Падіння королеви в його обійми... і такий тупий фінал. Хіба можна це вважати перемогою, якщо вони обоє були п'яні як ніч?

Івана аж розпирало від злості та розчарування. Він не любив програвати – а це був програш. Уперше за останні два з половиною роки він не втримав планки. Раз напився – і все спартачив...

Усі два останні класи в школі Іван шкодував про своє рішення щодня. І щодня змушував себе розплачуватися за це. Два місяці минуло, наче в тумані. Іван, як і обіцяв, учився до отупіння, забивав у голову ненависну хімію, зубрив англійську й розумів, що казиться. Від постійного сидіння за підручниками нило все тіло, він злився через найменші дрібниці,

став замкнутим та агресивним.

Одного дня юнак не витримав, ухопив плеер і пішов побігати. Треба було випустити пару, провітрити голову й заспокоїтись. Він уже не міг витримувати маминого налякано-настороженого погляду і надмірної татової уваги. Здавалося, кожен з них чекає, хто не витримає першим, і це злило ще більше, бо Іван розумів: вони бояться, що він таки не витримає, передумає. Батьки справді бояться, що так і станеться. Вони не можуть бачити його таким, але першого кроку не зроблять. А він проситись, пояснювати й виправдовуватись не буде. На зло.

Перше коло далось важко. Іван не тільки перестав грати у футбол, зосередившись на навчанні, він навіть відмовився від ранкових пробіжок – як кара за необдумане рішення, – і тепер тіло мстило. Дихання збивалось, серце калатало, як скажене, і під колінами звідкись узялося неприємне тремтіння. А тоді тіло згадало, як це – ловити кайф від швидкості, навантаження, відчувати кожен м'яз, летіти над землею аж до повної, але такої приємної втоми.

Іван вернувся додому, наче п'яний, повний енергії й бажання звернути гори, показати всім, що зможе. І був певен, що зможе – на зло всім, хто сумнівається й не вірить, на зло собі. Якщо вже він зрадив мрію, то зробить усе, щоб це була повноцінна заміна.

Ранкові пробіжки знову стали щоденними, навчання вже так не пригнічувало, Іван навіть знаходив час, щоб приходити в лікарню до тата. Він спостерігав, слухав пояснення та поради, запам'ятовував терміни і щиро цікавився татовою роботою. Єдине, що ніяк не хотіло сприйматися, – вигляд відкритих ран. Щоразу до горла підкочувався тугий нудотний клубок, і він не вірив, що й до цього можна звикнути.

Іван блискуче склав іспити й так само блискуче вступив у Львівський національний медичний університет. Юнак тріумфував. Оглядаючись назад, він розумів: зробив це сам, власними силами. Хай зціпивши зуби, змушуючи себе, на зло всім і собі, але зробив це і вступив із найвищим балом у групі.

Відчуття перемоги було таким п'яним, що Іван навіть не образився, коли один із професорів ніби ненароком мовив:

– Тато добре підготував.

Так, тато допомагав йому, але це він сам хотів учитись, змусив себе – і зміг. Іван упивався власними здобутками і передусім – перемогою над собою. А тоді почався жах. Якщо раніше Іван думав, що важко було в школі, то тепер розумів: школа – то навіть не розминка. Він майже завалив модуль з медичної хімії й заледве витягнув історію медицини.

Іван змусив себе відсунути вбік латину, яку знав краще за Інну, і зосередитись на важливіших предметах. Зубріння, повторювання аж до розуміння суті – і знову спочатку. Він завжди не любив хімію, а тепер просто зненавидів її, тому вчив, аж поки переставав узагалі сприймати інформацію.

Хлопець міг би попросити Інну допомогти й заодно використати ситуацію, щоб розтопити її серце, однак давати їй аж таку перевагу не хотів. Це мала бути відносно чесна перемога, але дівчина не сприймала його всерйоз. Вона, як і більшість одногрупників, думала, що Іван вступив по блату, і нічого не могло переконати їх у протилежному.

Іванове фанатичне зубріння спочатку викликало роздратоване здивування, потім байдужість. Байдуже, що ранкові пробіжки й кілька годин на тиждень у тренажерному залі зробили його досить статурним та підтягнутим; байдуже, що глибокі карі очі могли пропекти наскрізь; байдуже, що дівчата з інших груп відверто фліртували з ним, – для своїх Іван був блатюком та заучкою, і крапка. Але хоч як юнак старався, Інна була кращою практично в усьому й навіть посміла втикнути йому цим. Іван прийняв виклик. Аж три місяці всі в групі стежили за їхнім часом зовсім не тихим і цензурним протиборством.

Те, що почалось як прагнення підкорити Інну, з часом переросло в пристрасне бажання мати її, зробити покірною, своєю. Хай їй легше дається навчання, але лідером мав бути він... А знову веде вона.

Зараз Іванові здавалося, що все це підлаштувала Інна. Новий рік на дачі, компанія із семи людей: дві пари й вона – одна на двох. Випивка, дурна суперечка з Василем, стриптиз за Інну – і от вона обирає переможця.

Іван протяжно видихнув і матюкнувся. Інна обставила його, як пацана. І це він сам сказав: ми разом. За язик ніхто не тягнув. Навіть якби захотів це подати як до нічого не зобов'язуючий п'яний секс – не вийде. П'ятеро людей бачили, як він поволік її в кімнату, і тільки повні ідіоти могли б подумати, що вони там будуть просто дрихнути. Якщо зараз Іван дасть задню, Інна й усі інші з її подачі будуть казати, що він або злякався, або хотів тільки одного.

Хлопець уже сам не знав, чого хоче. Ці три місяці Інна діяла на нього, як червоне на бика. Стимул, мотивація, бажання – він хотів бути першим, лідером, прагнув перемоги будь-якою ціною. Конкуренція засліпила, відключила мозок, але чи хоче він її тепер?

Іван потягнувся до тумбочки й залпом випив пів літри розсолу. Те, що він завжди вважав бридотним, несподівано виявилось нектаром. На кілька хвилин полегшало, було майже добре, потім знову засмоктало всередині й захотілося ще.

Юнак зі злістю подумав, що Інна вже вказує йому, що робити. А чом би на зло їй не похмелитися так, щоб опам'ятатися десь так числа третього? Ні. Це дурість, яка матиме

наслідки лише для нього. В одному Інна має рацію: здоров'я губити не варто. Краще залізти в прохолодний душ і все обдумати.

Іван уже не сумнівався, що все це – її задумка. Щойно почнеться навчання, стриптиз за Інну стане легендою: її колежанки постараться. На мить Іван уявив, як це буде: смішки й перешіптування за плечима, підколи хлопців. Добре, якщо викладачі проігнорять.

Зціпивши зуби, Іван зробив воду холоднішою.

Ніде правди діти: Інна шикарна. Йому заздритиме пів універу, але... Іван уже не відчував азарту й шаленої жаги вхопити її, поцілунком змусити замовкнути й дивитися на нього не з викликом, а з бажанням. Інна все зіпсувала й думає, що перемогла, що все залежить від неї.

Іван злорадно всміхнувся: хай думає. Він уміє бути милим, ніжним і водночас до чортиків холодним та авторитарним. Коли Інна його кине, то теж буде думати, що сама так вирішила.

Марія, 16 років

Кімната Марійці сподобалась. Байдуже, що тут порожньо й навіть стіни ще не пофарбовані – це її нова кімната й нове життя. Ще сьогодні вона перевезе всі речі, закине їх у маленьку комірчину на першому поверсі, поставить розкладачку й залишиться в цьому будинку назавжди. Разом із татом.

Марійці зовсім не хотілось озиратися назад, згадувати минулі п'ять років, що були для неї суцільним жахом. Не хотілося бачити нікого з минулого життя, навіть маму...

Тато справді приїхав у суботу, поставив свої речі в коридорі й пішов у ванну. Потім відрахував купку грошей, поклав на стіл перед мамою і, взявши Марійку за руку, вийшов надвір. Вони гуляли до вечора, були в кіно, у цирку, їздили трамваем і об'їдалися морозивом.

Марічка почувалася втомленою і щасливою, але їй уже хотілося додому, щоб вони разом сіли за стіл повечеряти. Мама, напевно, вже наготувала чогось смачного. Щоб були розмови, питання, сміх. Тата ж так довго не було, і мама теж за ним мусила скучити.

Коли вони зайшли на кухню, мама якраз клала на тарілку нарізаний хліб. Вона мигцем глянула на них і розвернулася до плити.

— Є пюре, котлети і підливка, салат у холодильнику. Дасте собі раду. Мені болить голова, і я йду спати.

Марічка завмерла, на очах виступили сльози глибокої образи. Вона так хотіла поділитися враженнями і віддати мамі подарунок — тоненький срібний браслетик із сердечком, ключиком і конюшинкою. Браслетик, про який продавчиня сказала, що це справжній талісман. А мама вийшла й навіть не подивилася на неї.

— Ну що ти, сонечко! Мама змучилась, вона виспитьсся, і завтра все буде добре. Ходімо їсти, а заодно розкажеш, коли в тебе виступ, щоб я зміг приїхати.

І Марічка розплакалася. Вона три дні не виходила з дому, ні з ким не розмовляла й не дивилася на себе в дзеркало. Нема голосу, а все інше байдуже. І мама, здається, ще більше розізлилася. Коли Марічка кинулась до неї в обійми й крізь плач сказала, що не може співати, мама на мить завмерла. Потім відсторонилася і подивилася на її чоло:

— Знайшла, за що переживати. Зараз треба пильнувати твій поріз, щоб добре загоїлось.

Вона принесла вату, перекис, пластир, мовчки обробила рану і, силуючись усміхнутись, відправила її в кімнату.

Марічка лежала в ліжку й уже не могла навіть плакати. Світ раптом втратив кольори й тепло. У неї не залишилось нічого, мама її не любить, а тато далеко...

— Заечко, все буде добре, от побачиш. У нас ще все буде добре. Ти мені віриш?

Марічка витерла очі й змусила себе подивитись на тата. Він каже правду чи знову бреше? Як усе може бути добре? Навіть колись. Як усе може бути добре, якщо в неї нема нічого: ні мрій, ні впевненості, ні розуміння того, що відбувається з батьками?

— Не плач. Я тобі обіцяю: в нас усе буде добре.

І те, яким тоном тато сказав це, змусило Марічку проковтнути сльози і глянути на нього уважніше. Чоловік дивився на неї крізь губи стиснуті в тонку риску, темні кола під очима, сіре втомлене обличчя й зосереджена злягана маска на ньому.

Марічка знову схлипнула. Він подивився на неї, усміхнувся й ураз став тим самим татом, якого вона так любила.

— Знаєш, залиш талісманчик собі. Я завтра знов поїду на тиждень, і буде тобі нагадування

про мене, а мамі... мамі ми купимо щось іншим разом.

Уночі Марічка прокинулася сходити в туалет. Вона ввімкнула в коридорі світло і стерпла з переляку: в кухні лежало щось велике, ворухилось і сопіло. Крик застряг у горлі, а тоді воно ворухнулось, повернулось – і Марічка побачила тата на розкладачці.

Дівчинці здалося, що її облили холодною водою: тато ніколи не спав на розкладачці. Ніколи! Навіть після найсильніших сварок батьки спали в одному ліжку. Завжди! А тепер він тут і завтра іде. Мама вигнала його? А якщо тато образився й не повернеться більше?

Унизу живота нестерпно різонуло, і Марічка ледве встигла в туалет. Вона не пам'ятала, щоб аж так панікувала чи боялась, навіть тоді в лікарні. То був страх болю, а зараз вона втрачала свій світ: спочатку обличчя, потім голос, тепер тата.

Марічка не пам'ятала, як заснула, а коли прокинулась, у кімнаті був білий день. Вона зірвалася з ліжка й побігла на кухню. Розкладачки не було, тата теж, мама спокійно мила посуд.

– Де тато?

Мама здивовано озирнулась, здається, розгубилась, а вже за мить смикнула підборіддям і відвернулась.

– Курить на балконі.

Тато курить? Він завжди казав, що витратити гроші на дим – то найбільша дурість людства. І тепер сам курить!

Він підійшов нечутно, поклав руку Марічці на плече й сумно всміхнувся:

– Проведеш мене?

Вона лише кивнула.

– Добре, я почекаю, поки ти вдягнешся.

Марічка стояла й дивилась услід автобусу. «Я обов'язково приїду в суботу. Тримай хвіст пістолетом – і все буде добре». Марічка знала, що добре вже не буде ніколи.

Дні тяглися нестерпно довго, зливалися в один довгий, нескінченно сірий день. Тато приїздив спочатку щотижня, потім двічі на місяць. Кожного разу він незмінно клав перед мамою купку грошей і йшов гуляти з Марічкою. А вона вже не могла довго тішитися зустрічам. Дивитись йому в очі й мовчати... про дядю Валеру.

Дівчинці не вкладалось у голову, як мама може приводити чужого дядька додому, сидіти з ним на кухні, пити чай чи каву, їсти його тортики, сміятися з його тупих жартів і навіть дозволяти виховувати її, Марічку.

Одного дня вона не витримала і, коли дяді Валері вкотре не сподобалось, як Марічка на нього дивиться, розвернувшись до мами й майже крикнула:

– Я про все розкажу татові!

Мама лише театральнo звела брови й аж надто байдуже відповіла:

– Ми з татом розлучились.

– Як?

– Дуже просто.

– Я хочу до тата.

– Співчуваю, але ти залишишся тут.

– А я хочу жити з татом!

– Ти не можеш жити з татом, бо йому нема де жити. Тема закрита.

Мама відвернувшись і надпила з горнятка.

Марічка стисла кулаки і вийшла на двір. Якби вона знала, де зараз тато, – побігла б до нього. Чому він не сказав їй, чому нічого не пояснив? Він же обіцяв, що все буде добре! А нічого не добре. Усе тільки гірше з кожним днем. Мама поводитьсь з нею, як чужа, чіпляється за кожну дрібницю: не так зробила, не там поклала, не так подивилась, запізно прийшла, огризнувшись, недовчила, запізно лягла спати... Море причіпок щодня. Хоч як Марічка старалась, усе намарно. І дядя Валера – низький, круглий, неприємний...

Марічка зненавиділа його з першого дня, коли він прийшов із букетом лілій, тортком, пляшкою вина й великою шоколадкою. Марічку вразило те, як змінилася мама. Вона чекала його, бо одягла свою святкову сукню, підкрутила волосся й підвела очі. Приймаючи букет, жінка опустила погляд і почервоніла. А Валерій Сергійович, як представила його мама, простягнув Марічці шоколадку й розтріпав важкою рукою їй волосся. Як дитині. Їй, яка зростом була йому до підборіддя.

З кожним наступним візитом чоловік ставав усе нахабнішим: «Дівка в хаті, а кругом

пилюка», – і мама вже недобре мружиться й тикає їй у руки вологу ганчірку. «Не замечено, вікна сірі, посуд не помитий, плащ висить неправильно, взуття не так покладане, спідниця закоротка», – Марічці почало здаватися, що всі свої причіпки мама перебрала від Валери. Мабуть, заради його усмішки жінка готова на все, навіть несправедливо покарати власну доньку.

З часом Валера почав залишатися на ніч, і Марічка зрозуміла, що тато ніколи сюди не повернеться. І, хоч як вона ненавиділа школу, зараз це було єдиним місцем, де дівчинка почувалася добре. Пересівши за останню парту, Марічка занурювалась у примарний світ своїх мрій. Світ, у якому нема Валери, мама її любить, тато не мусить ночувати в друзів, коли приїздить її провідати.

Він незмінно залишав мамі купку грошей, і Марічка нарешті зрозуміла, що то гроші на неї, але донька чомусь і далі не може нічого попросити. Бо нема за що. Коли вона сказала мамі, що пожаліється татові – отримала дзвінкого ляпаса й відповідь, яка її болюче вразила:

– А ти заслужила? Краще б у своїй кімнаті порядок навела.

То вона не заслужила? Та вона зі шкіри пнеться, аби хоч один день до неї ніхто не чіплявся, – і все одно не достатньо? Ну то вона не буде робити взагалі нічого. Сидітиме у своїй кімнаті і прибиратиме тільки за собою – речі, посуд і нічого більше... І як вона має розповісти про все це татові?..

– У тебе гарно виходить.

– Га? Що?

– У тебе дуже гарно виходить, – тато кивнув на листок, який Марічка заповнювала нерівними штрихами, – схоже на графіку.

Марійка знову глянула на свої замальовки, наче вперше бачила. Чорно-білі квіти, візерунки, прямі та ламані лінії химерно переплітались, але вона ніколи не думала, що то гарно. Останнім часом таке бездумне заповнювання аркушів допомагало їй заспокоїтись, зняти напругу, перебороти злість, і вона без жалю викидала їх, щойно заспокоювалась.

– Ти ходиш на гурток?

– Ні.

– Дивно. А мама що каже?

– Нічого...

Тато тільки стиснув губи й повільно видихнув. Якийсь час вони сиділи мовчки. Марійка вже почала злитися на себе, бо тато приїхав вперше за місяць, а вона все зіпсувала.

– Ти дуже гарно малюєш, тобі обов'язково треба ходити на якийсь гурток. У школі є?

– Не знаю.

– То дізнайся. Якщо нема, то знайдемо платний.

Усередині стало гаряче і защипало очі – від радості та образи одночасно. Тато не вважає, що вона марнує час і папір. А мама завжди злиться через розкидані на столі листочки й навіть змусила забілити малюнок на стіні. Марійка намалювала його того дня, коли в неї вперше почались місячні, і вона, налякана незнанням та невідповідністю, пів дня пролежала в ліжку. Той малюнок – єдиний, створений свідомо, зосереджено – їй подобався. Мамі було байдуже, вона накричала та стояла над Марійкою, поки вона, ковтаючи сльози, не забілила його повністю. Останньою краплею стало те, що Валера подивився на неї з кривою посмішкою і сказав:

– Олечко, тепер тобі треба пильнувати дівку. Дисципліна, дисципліна...

Марійка спалахнула й вибігла з кімнати. З очей горохом текли сльози. Вона й так нічого не знала, чула дещо від однокласниць, але не від мами. А тепер – це. Навіщо вона розказала таке чужому чоловікові? І його тон... Чому так соромно і бридко, наче це щось... огидне, неприємне, стидке?..

– Він до тебе добре ставиться?

Марійка здивовано підвела голову: тато наче прочитав її думки.

– Хто?

– Валерій Сергійович, – здавалося, тато змушує себе назвати того на ім'я. – Він добре до тебе ставиться? Як щось, зразу кажи.

– Забери мене до себе...

Прохання зірвалося саме, Марійка навіть не встигла подумати. Тато насупився.

– То він добре до тебе ставиться?

– Так, – Марічка прикусила губу, – але я не хочу з ними жити...

– Зайченятко мое, розумієш, зараз я не можу забрати тебе...

– А коли зможеш?

– ...Я живу там, де працюю і... за рішенням суду ти маєш жити з мамою. У неї є квартира, і я плачу аліменти, а з часом... Потерпи ще трошки...

Марічка почала плакати – тихо, без схлипів, сльози просто текли, і вона навіть не намагалась їх стримувати. Два роки без тата були жахом, тягучим, липким сном у чужому домі, з чужими людьми. Валера постійно виховує її, уже навіть дозволяє собі кричати, повчає маму і взагалі – поводить як господар.

А мама? Марічка не могла б сказати, що та зовсім її не любить. Вона готує, пере доньчині речі, стежить за порядком та уроками, сидить коло неї під час хвороби, але ніколи не обійме, не похвалить...

Марічка так заздрила деяким своїм подругам, чиї мами щиро раділи успіхам дітей, ходили разом на морозиво, радились, сміялись, між ними відчувалося справжнє тепло, тоді як у її житті – тільки обов'язки...

– Заечко, не плач. Я відкрию тобі велику таємницю, – тато взяв Марічку за руку й ледь стиснув. – Подивись на мене. Це справді таємниця, і ти не повинна нікому казати, навіть мамі.

Марічка всміхнулася крізь сльози й кивнула. Вона вже дуже давно нікому не розказує своїх секретів.

– Добре. Ти знаєш, я будую будинки. Зараз не просто будую – я проектую їх, і... мені добре платять. Минулого місяця я купив ділянку в гарному районі й уже зовсім скоро почну будувати будинок. Для нас. Яку ти хочеш кімнату?

І сльози знову потекли, радісні, щасливі сльози. Заради такого вона згодна ще потерпіти, тепер це буде навіть легко, бо є про що мріяти – власна кімната в домі, який збудує тато.

– Наступного разу я покажу тобі ділянку. Я вже заклад сад і вибрав місце для ставочка. А зараз ходімо, купимо тобі справжній набір для малювання...

Через пів року мама й Валера розписались. Тихо, скромно, із мінімумом гостей. Мама здавалася щасливою, і Марічка подумала, що і їй нарешті перепаде трошки щастя. Жінка з

радістю позувала з нею для сімейних фотографій, тішилася перед друзями розумницею донькою, а наступного дня Валера сказав Марійці, що дівчинка поводитися не дуже скромно. Мама змовчала. Нічого не змінилось.

Марійка вже навіть не плакала. Вчорашнє тепло безслідно розтануло, оголивши образу й злість. Дівчинка автоматично виконувала свої домашні обов'язки, ігнорувала зауваження Валери, хоч знала, що він за це дорікатиме мамі, вони посваряться, і мама образиться саме на неї – але нічого не могла із собою вдіяти. Їй погано – то чого вона має дбати, щоб було добре комусь. Навіть мамі. Вона ж за весь час жодного разу за неї не заступилась. У такі дні малюнки виходили особливо темними та химерними.

Платні курси давали чудовий результат. Марічка досить швидко навчилася базової техніки і зрозуміла, що, попри все, віддає перевагу малюнкам олівцем. Її захоплювало те, що одним кольором можна зобразити все: об'єм, глибину, тіні, контрасти, темряву, світло, добро, любов і навіть ненависть.

Якийсь час Марійка не помічала, як на неї дивляться в новій компанії. Вона так захопилася навчанням, що не помітила, як заправила довге пасмо гривки за вухо й відкрила всім на огляд свій рубець.

– Ого, яка командоска...

Марійка почула, але усвідомила сказане лише за кілька секунд. Вона повільно підняла голову, і хлопці навпроти швидко опустили погляди. Захотілося зірватися з місця й утекти.

Дівчинка вже встигла забути, як це, коли всі тикають у тебе пальцем. Рана загоїлася, шви зняли, але рубець – товстий та потворний – нікуди не дівся. Він гордо випинав над оком, волосинки брови не росли на ньому, і від того обличчя здавалося ще дивнішим. З неї сміялись, її обзивали, дражнили, штурхали, принижували – здавалося, діти не розуміють, як їй погано, і тішаться кожною її сльозинкою. Звиклось, минулось, забулось. І от знов.

Але цього разу Марічка не піддається. Тато не для того оплатив ці курси, щоб вона все кинула за першої неприємності. Татові подобаються її малюнки, викладач похвалив на першому ж уроці, і цей несподіваний дар вона не втратить, як обличчя й голос.

Один із хлопців чекав на неї в парку.

– Привіт, я Матвій. Не звертай уваги на Миколу, він ще той тип. Ти класно малюєш, а я досі не вмію робити добру тінь. Покажеш якось?

Марічка закусила губу й дивилася на нього з-під лоба. Зовсім несподівано вона розгубилася і намагалася зрозуміти: він говорить правду чи це сплановано, щоб посміятися з неї.

– Я проведу тебе додому. Добре?

– Добре.

– Супер. Знаєш, я не дуже люблю малювати, але тато поведений на тому, що я буду крутим художником...

Веселий, дотепний та щирий, Матвій фонтанував енергією й сміхом. Забулися незручність та підозрілість, і геть не здавалася завеликою різниця у віці. Лише три роки – зовсім нічого. Уже біля дверей будинку Марійка не стримувала сміху, з усмішкою й заснула.

Наступного тижня після уроку вони пішли в парк малювати лебедів. Пів години, доки дозволяло денне світло, ще пів години на дорогу додому – і Матвій, наче ненароком, цілує її в щоку на прощання.

Марічка зайшла на кухню з усмішкою й зблідла. Мама сиділа за столом, склавши руки на грудях, зі стиснутими губами і злими очима. Посеред кухні стояв Валера – із ременем у руці.

– Ну, і де ти шлялась?

У Марійки підігнулися ноги. Валера карбував кожне слово і в той же час говорив тихо. Здавалося, він тільки й чекає нагоди вибухнути криком.

– Я не шлялась...

– Не шлялась? Надворі темно, а ти ще замала, щоб тебе хлопці додому водили. Де ви були?

Він уже кричав, рука нервово стискала ремінь, а Марічка розуміла, що від страху не може говорити.

– У парку... малювали лебедів...

– Лебедів... у парку... малювали... Хто тобі дозволив?

– А мені не треба вашого дозволу!

Сталося. Страх вихлюпнувся злістю, відбився від злості ще більшої, і Марійка вже знала, що він її вдарить. Вона повернулася до мами, але та навіть не ворухнулася.

Перший удар прийшовся на ноги. Облекло вогнем, віддало у все тіло, з очей бризнули

сльози. Марійка відступила, розвернулася, щоб утекти, але його рука лещатами стисла плече, аж їй кінчики пальців стерпли, і посипались удари – один за одним. Дівчина не могла вирватися, не могла захиститись, він тримав її за плече так, що весь біль помножувався стократ. Вона кричала, плакала, верещала – усе намарно. Здавалося, він отримує задоволення від биття – по ногах, сідницях, спині...

– А так тобі... гамнярка... шалава... я тобі покажу... я тебе навчу, як тато не вмів...

І раптом вона вирвалася, розвернувшись до Валери і штовхнула його руками в груди. З несподіванки він заточився й відступив на крок.

– Ах ти ж сучка...

Він знов замахнувся.

– Тільки спробуй ще раз ударити мене.

Він чомусь завмер із піднятою рукою. Марійка не впізнавала свого голосу, не впізнавала себе. Їй боліло все тіло, пекло немилосердно, нила рука, перед очима пливли червоні кола, але вона вже не боялася Валери. Дівчиною тіпало від образи й ненависті. Він посмів згадати її тата. Образити його. Прийшов на все готове, а тепер командує.

– Ти... що собі дозволяєш?

Як добре, що недавно на відкритому уроці їм розказували про права дітей, про міжнародну конвенцію і про те, що вона діє і в Україні.

– То ти що собі дозволяєш? Хто ти такий, щоб рухати мене? Ще раз удариш, і я піду в міліцію й напишу заяву. Напишу, що ти мене б'єш, бо... бо я не хочу з тобою спати...

– Марія!

Мама зірвалася з крісла, і Марійка наче вперше побачила її. Увесь цей час мама сиділа тут, бачила все це – і дозволила! Вона – мама! – не захистила, не сказала ні слова, навіть не ворухнулася. Дозволила чужому чоловікові знущатися з власної дитини, бо він... важливіший.

На очі знову навернулися сльози: несправедливість, образа, біль та розчарування – вона не потрібна мамі. Не потрібна їй у новому житті. Мамі потрібні аліменти – гроші, купка яких помітно збільшилася за останні пів року. Тато думає, що дбає про неї, а насправді вони...

Марійка витерла очі і втупилась у маму:

– Що «Марія»?! Яке він має право бити мене? Обзивати? Я піду від вас...

– Та кому ти потрібна, така?

Дівчина повільно повернулася до Валери. Як же вона ненавиділа його зараз. За всі образи, приниження, побиття, за тата.

– Я потрібна татові. А вам треба його гроші. Мої гроші.

Валера скрипнув зубами та зробив крок до Марійки.

– Тільки спробуй! Я втечу, вискочу з вікна й піду знімати побої. Закатаю істерику в міліції, скажу, що ти мене мацав, лягав на мене... Спробуй! Вони подзвонять татові, і він заб'є тебе!

Валера розвернувся і вийшов з хати, гримнувши дверима так, що посипалася штукатурка.

– Маріє! Як ти могла?

Що? То вона ще й винна?

– Ненавиджу... Ненавиджу тебе!

Марійка спала на животі й плакала крізь сон. Вранці вона ледве підвелася з ліжка. Було боляче стояти, сидіти, ходити. Почекала, поки всі підуть на роботу, і вийшла з кімнати. Навіть сходити в туалет було боляче. А ще ж школа, гурток. Марійка розуміла, що кілька днів нікуди не ходитиме. Навіть квартирою. А наступного тижня приїде тато, і вона все йому розкаже.

Розказала не все. Бо що буде потім? Татові нікуди її забрати, а якщо він піде додому з'ясовувати, то жити буде вже зовсім нестерпно. Валера вдає, що її не існує, мама говорить тільки тоді, коли вже інакше ніяк, зате ніхто не вказує, що робити. Кожен сам за себе.

– Щось ти сьогодні невесела.

– Я посварилася з мамою і Вале... Сергійовичем. Вони зі мною не говорять.

– Що сталося?

– Він хотів мене вдарити.

– Що? – Тато зірвався на ноги, ледве не перекинувши столика. – Та я йому...

– Не треба. Ти ж не можеш забрати мене. Просто... ти б не міг відкрити мені рахунок? І не давати мамі так багато.

Тато дивився на неї довго, вивчаючи й опустил голову.

– Не думав, що все аж так... Я сам винен. Треба було завезти тебе до бабці. Ходімо в банк, поки відчинено. Усе ще буде добре, ти мені віриш?

Марійка кивнула. Звичайно, усе буде добре. Колись.

Здається, після того, як тато пішов, залишивши гроші, Валера вдарив маму. Марійці було байдуже. Вона сиділа в кімнаті й розглядала відблиски лампи на новенькій банківській карточці.

Два роки пролетіли, як день. Марійка відгородилась від усіх. Уроки вчила, як їй зручно; на все літо їхала до бабці; відверто грубіянила тим, хто їй не подобався; сама прала свої речі, готувала канапки; сама вибирала одяг та взуття й із задоволенням дивилась, як змінюється обличчя мами, коли вона сказала, що тепер тато дає гроші їй. Єдине, що не змінилось, – уроки малювання. Марійка не пропустила жодного, і вчитель радив їй подавати документи в Академію мистецтв.

Хлопці? Матвій, як виявилось, зустрічався з нею заради спортивного інтересу й кількох безкоштовних уроків. Марійка помічала зацікавлені погляди хлопців і мимовільний шок у тих самих очах, коли наче ненавмисно показувала свій рубець. Вона відчувала якесь неприродне задоволення, відшиваючи таким чином залицяльників, і злораділа та ненавиділа себе одночасно. У цьому житті вона нікому не потрібна, крім тата, але ще трошки – і почнеться нове життя.

Марійка чекала свого шістнадцятого дня народження, щоб покинути ненависну квартиру і старе життя назавжди.

І ось вона тут. У будинку своєї мрії. Тут ще пахне штукатуркою, фарбами, деревом, але кімнати величезні, світлі, вона матиме власний балкон та ванну й буде повноправною господинею, аж поки тато...

Ні, Марійка не хотіла думати, що тато приведе когось у цей дім. А навіть якщо й так – та жінка не буде такою, як Валера.

– Заечко, ти де?

Марійка збігла сходами вниз.

– Тат, ну яка я вже заечка?

– До вісімнадцятої тридцять чотири ти ще заечка, а потім буде видно.

– Татку, тут та-а-ак класнюче! І я буду спати у своїй кімнаті вже сьогодні. Спочатку хотіла на розкладачці внизу, але ну його. Кину матрац на підлогу і висплюсь, як ніколи.

– Ти впевнена, що хочеш переїхати вже сьогодні?

– А...

Марійка не знала, що думати. Тато не хоче? Він же обіцяв!

– Тобі ж треба буде добиратися до школи майже годину.

– Тату, ще неповних два місяці школи. Я витягну, не переживай. Головне – що я тут, а вони всі там.

У животі по-зрадливому голосно забурчало, і вони дружно розсміялися.

– Їдьмо в центр святкувати. Заодно обговоримо плани на майбутнє.

Марійка ще ніколи не була у справжньому ресторані й не пила справжнього вина. Захоплена обстановкою залу, вона забула вдати перед татом чемну дівчинку і, лише помітивши його примружений погляд, поспішно перепитала:

– А мені можна?

Тато розреготався й собі надпив із келиха.

– Тільки не кажи, що ти досі не пила алкоголю.

Марійка чомусь густо почервоніла й несподівано з викликом відповіла:

– Пробувала, і не раз. А що?

– І як у порівнянні?

Вона мовчки дивилась на тата й думала, який же він усе-таки крутий.

– Нема слів.

І справді, як можна порівнювати чорнило, часто закисле, чи засолодке, або й геть чисто спиртове, зі справжнім вином? Терпкість, яка спочатку не сподобалась, залишала приємний післясмак. Хотілося вдихнути легкий аромат, зробити ще один ковток, заплющити очі й знову відчути, як змінюється смак.

– Ти маєш можливість вибору, і я хочу, щоб вибирала найкраще.

Марійка це чомусь сприйняла як виправдання й відкуп за минулі п'ять років. Замість усмішки у відповідь, вона зробила ще один ковток і задоволено замружилась. Для чого показувати татові, що їй не сподобалися його слова? Для чого ображати й починати нове життя з непорозуміння?

– А що святкуємо?

Марійка бачила, як тато виструнчився в кріслі, у нього миттєво загорілись очі і, здається, навіть почали злегка труситися руки.

– Сьогодні сталися дві дуже важливі події в моєму житті: твій день народження і... я офіційно заснував будівельну компанію й назвав її майже на твою честь – «Мрія». За що і вип'ємо.

– Вітаю, тату! Я завжди знала, що тобі все вдасться.

Марійка усміхалась, пила вино, їла страви, про які раніше лише читала, сміялась із татових жартів і зацікавлено слухала його розповіді про плани та перспективи, хоча насправді всередині було щось неприємно зле. Таке відчуття, наче татко відкупляється за все, що сталося у минулому. Але дівчина не чекала відкупу – вона хотіла, щоб тих кошмарних років узагалі не було. Знущань у класі, коли діти дізналися, що в неї другий тато; маминої байдужості й постійного недоброго погляду Валери; того, що навіть хлопці, які їй справді подобались і яким подобалась вона, відсмикували руку від її обличчя.

Марійка могла довго стояти перед дзеркалом і гіпнотизувати своє відображення, хоча розуміла: потворний грубий рубець нікуди не дінеться. Його не ховав навіть товстий шар макіяжу, яким вона зловживала ще зовсім недавно.

Якийсь час дівчина купувала розрекламовані креми, які обіцяли розчинити будь-які шрами, але в неї почалась жакхлива алергія, око пекло, сльозилось і підпухало. Єдиним варіантом залишалась ненависна грівка.

А може, попросити тата, хай знайде лікаря, який виріже це потворство з її обличчя? Хай буде ще один рубець, але тоненький, щоб можна було замаскувати. Тато ж тепер має можливість...

- Про що замріялась?
- Ким мені бути.
- І що ти надумала?
- Я буду дизайнером інтер'єрів у твоїй компанії.

Іван, 22 роки

- Але ж ти й скотина, Хабо!

Інна стояла перед Іваном, стиснувши кулаки, обличчя вкривалось плямами від гніву, і, здавалося, зараз вона розплачеться, не в змозі стримати бурю почуттів.

- Ти знав, що я подала заявку і вкалувала цілий рік? Знав! Ти знаєш, наскільки це для мене важливо? На хріна ти подав свою заявку в останній день?

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65329957&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.